

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

DAVID DOSTÁL

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODNIKOVÁ EKONOMIKA

Vysoká škola ekonomie a managementu

+420 841 133 166 / info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Podmínky půjček MMF Řecku

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

Říjen/2013

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

David Dostál/PE34

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ing. Petr Mach, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil pouze literární prameny v práci uvedené.

Datum a místo: 26.8.2013

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu bakalářské práce za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Vysoká škola ekonomie a managementu

+420 841 133 166 / info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Podmínky půjček MMF Řecku

Conditions of IMF loans to Greece

Autor: David Dostál

Souhrn

Řecko se s dluhovou krizí potýká již několik let. S vydatnou pomocí mezinárodních institucí v čele s Mezinárodním měnovým fondem a Evropskou unií se tato ekonomika pokouší čelit problémům, které jí krize přinesla. Tato bakalářská práce se zabývá právě poskytnutou pomocí řecké ekonomice v podobě půjček od Mezinárodního měnového fondu a Evropské unie. V práci jsou popsány kroky konkrétní pomoci Řecku při řešení krize a také opatření řecké vlády, která byla podmínkou poskytnutí mezinárodní finanční pomoci.

Summary

Greece is already struggling with a debt crisis for several years. With the extensive help of international institutions, led by the International Monetary Fund and the European Union, is trying to deal with the economic problems that the crisis has brought. This thesis deals with the help granted to the Greek economy in the form of loans from the International Monetary Fund and the European Union. The thesis describes specific steps to help Greece in crisis and also the austerity measures of the Greece government, which were a condition for an international financial aid.

Klíčová slova:

Dluhová krize, půjčky, Mezinárodní měnový fond, Řecko

Keywords:

Crisis, loans, International Monetary Fund, Greece

JEL Classification:

E24, H63

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	David Dostál
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní obor:	Podniková ekonomika
Studijní skupina:	PE 34
Název BP:	Podmínky půjček MMF Řecku
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	1. Základní charakteristika MMF (vznik MMF, jeho cíle, členství a organizační struktura MMF) 2. Finanční zdroje MMF a charakteristika půjček, které MMF poskytuje 3. Charakteristika Řecka a vývoj ekonomické situace v Řecku (vybrané základní ekonomické ukazatele) 4. Dluhová krize Řecka a její hlavní příčiny, základní srovnání řecké krize s krizemi v Irsku a na Islandu 5. Základní charakteristika pomoci MMF Řecku (konkrétní kroky, půjčky a jejich podmínky), pomoc dalších světových institucí 6. Základní reformy řecké vlády v rámci podmínek pomoci 7. Shrnutí a závěry
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	KALINSKÁ, E. a kol. Mezinárodní obchod v 21. Století. 1. vydání. Praha: GradaPublishing, 2010, 232 s. ISBN 978-80-247-3396-8. KOHOUT, P. Investiční strategie pro třetí tisíciletí. 6.přepracované vydání. Praha: GradaPublishing, 2010, 296 s. ISBN 978-80-247-3315-9. KOHOUT, P. Finance pro krizi: Evropa na cestě do neznáma. 3. rozšířené vydání. Praha: GradaPublishing, 2011, 328 s. ISBN 978-80-247-4019-5. KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol. Světová ekonomika. Nové jevy a perspektivy. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, 319 s. ISBN 80-7179-455-4. PIKORA, V., ŠICHTÁŘOVÁ, M. Všechno je jinak aneb Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti. 1. vydání. Praha: GradaPublishing, 2011, 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6. Stránky EUROSTATu, ČSÚ, ČNB, MF ČR, MMF, OECD.
Vedoucí BP:	Ing. Petr Mach, Ph.D.

V Praze dne

17.9.
2012

Prof. Ing. Milan Žák, CSc.

rektor

Obsah

1 Úvod	1
2 Dluhová krize v Řecku	2
2.1 Vymezení základních pojmů	2
2.2 Základní charakteristika MMF	3
2.2.1 Vznik MMF	4
2.2.2 Cíle MMF	4
2.2.3 Členství v MMF.....	5
2.2.4 Finanční zdroje MMF	6
2.2.5 Půjčky MMF	6
2.3 Řecko a dluhová krize.....	9
2.3.1 Ekonomická charakteristika Řecka.....	9
2.3.2 Vývoj makroekonomických ukazatelů Řecka	11
3 Podmínky půjček Řecku.....	20
3.1 Situace v Řecku v roce 2009 - 2010	20
3.2 Půjčky Řecku a jejich podmínky	21
3.2.1 První záchranný úvěr (Program ekonomické nápravy Řecka)	22
3.2.2 Druhý záchranný úvěr (Druhý program ekonomické nápravy Řecka).....	28
3.3 Opatření řecké vlády.....	31
3.4 Základní porovnání řecké krize s krizemi v Irsku a na Islandu	34
4 Závěr.....	39
Literatura	41
Přílohy	47

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČTK	Česká tisková kancelář
DPH	Daň z přidané hodnoty
ECB	Evropská centrální banka
ECF	Rozšířená úvěrová facilita
EFF	Rozšířená facilita fondu
EFSF	Evropský fond finanční stability
EK	Evropská komise
ESM	Evropský mechanismus stability
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FCL	Flexibilní úvěrová linka
GAB	Všeobecná dohoda o půjčování
GRD	Řecká drachma
HDP	Hrubý domácí produkt
LIC	Země s nízkými příjmy
IMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PASOK	Panhelénské socialistické hnutí
PCL	Preventivní úvěrová linka
PLL	Bezpečnostní úvěrová linka
PRGT	Program na snižování chudoby a podporu růstu
RCF	Rychlá úvěrová facilita
SBA	Preventivní opatření
SCF	Pohotovostní úvěrová facilita
SDR	Zvláštní práva čerpání
USA	Spojené státy americké

Seznam tabulek

Tabulka 1 Veřejný dluh Řecka (v mld. EUR).....	14
Tabulka 2 Finanční pomoc Řecku (v mld. EUR).....	23
Tabulka 3 Přehled čerpání 2. záchranného úvěru (v mld. EUR)	29

Seznam grafů

Graf 1 Struktura řeckého hospodářství	11
Graf 2 Tempo růstu HDP Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (v %)	12
Graf 3 Míra inflace Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (HICP)	12
Graf 4 Míra nezaměstnanosti Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (v %).	13
Graf 5 Deficit státního rozpočtu Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (% HDP)	14
Graf 6 Veřejný dluh Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (% HDP).	15
Graf 7 Vládní výdaje Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (% HDP)	16
Graf 8 Podíl členů Evropské unie na pomoci Řecku (v %)	27
Graf 9 Tempo růstu HDP Řecka, Irska a Islandu 2001 – 2012 (v %)	34
Graf 10 Míra inflace Řecka, Irska a Islandu 2001 – 2012 (v %)	35
Graf 11 Míra nezaměstnanosti Řecka, Irska a Islandu 2001 – 2012 (v %).	36

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou podmínky půjček Mezinárodního měnového fondu Řecku. Toto téma bylo vybráno hlavně vzhledem k jeho aktuálnosti. Dalším důvodem výběru byla široká diskuze tohoto tématu, která je od počátku dluhové krize v Řecku na denním programu všech světových, ale i domácích médií a vyvolává rozporuplné reakce jak odborné, tak laické veřejnosti. Dluhová krize v Řecku plynule navázala na celosvětovou finanční krizi, která se rozšířila prakticky do celého světa ze Spojených států amerických v roce 2008 a zprostředkovaně, více či méně ovlivnila fungování valné většiny světových ekonomik.

Cílem této bakalářské práce je poskytnout ucelený přehled o vývoji dluhové krize v Řecku a o půjčkách, které tato jihoevropská země získala na ozdravení své ekonomiky především od Mezinárodního měnového fondu (dále MMF) a Evropské unie (dále EU).

První část práce je věnována vysvětlení základních pojmů týkajících se dluhové krize a MMF. Ozřejmuje cíle MMF a vysvětluje podmínky vzniku členství v této mezinárodní finanční instituci. Dále se práce věnuje zdrojům financování MMF a popisuje druhy a podmínky půjček, které fond poskytuje v případě potřeby svým členům. V rámci této části práce je pozornost věnována zejména vývoji základních makroekonomických ukazatelů Řecka z pohledu dluhové krize. Vývoj řecké ekonomiky je posuzován ve vazbě na vývoj zemí EU 27.

Práce se dále zaměřuje na průběh a příčiny dluhové krize a mapuje výši i podmínky půjček, které Řecko získalo k odvrácení bankrotu od MMF a EU. Pozornost je soustředěna i na opatření, která musela řecká vláda realizovat ve vazbě na pomoc od MMF a EU.

2 Dluhová krize v Řecku

Tato část práce se zabývá vymezením základních pojmů souvisejících s dluhovou krizí v Řecku a základními charakteristikami MMF, jako mezinárodní finanční instituce, která se aktivně zapojila do řešení dluhové krize v Řecku. Velký prostor je věnován základním charakteristikám Řecké republiky, ekonomické struktury řeckého hospodářství a porovnání vývoje základních ukazatelů Řecka (vzhledem k dluhové krizi) s průměrem 27 členských států EU (EU 27).

2.1 Vymezení základních pojmů

Každý ekonomický subjekt se může zadlužit. V případě, že se zadluží stát, je problém o to větší, že se to dotýká každého občana dané země (Dvořák, 2008).

Dluhová krize je jednou z nejzajímavějších a nejproblematictějších typů finančních krizí. Dle Cihelkové (2009) se za dluhovou krizi považuje „situace, kdy stát nebo firmy nejsou schopny splácet zahraniční dluh nebo úroky z dluhu.“ Dvořák (2008) definuje dluhovou krizi jako „neschopnost země splácet zahraniční dluh“. Podle autora lze rozdělit krizi na externí a interní. Jako externí dluhovou krizi pak označuje případy, kdy své zahraniční dluhy nesplácí soukromé firmy a banky. Interní dluhová krize se podle něj projevuje chronickou vnitřní předlužeností ekonomik, platební neschopností podniků a nárůstem objemu klasifikovaných úvěrů. To podle něj často vede k zamrznutí úvěrového trhu s negativními důsledky na reálnou ekonomiku.

Problémem veřejných financí je fiskální nerovnováha projevující se rozpočtovým deficitem v krátkém období nebo veřejným dluhem v dlouhém období.

Veřejný dluh lze dle Dvořáka (2008) definovat jako souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu bez ohledu na to, zda vznikly tyto pohledávky rozpočtovou cestou, popř. jinak. Veřejný dluh je podle jeho názoru úzce propojen s rozpočtovým deficitem. Důvodem vzniku veřejného dluhu může být i přeměna rozpočtového deficitu do veřejného dluhu, ale i deficit mimorozpočtových fondů nebo převzetí dluhu jiného subjektu. Veřejný dluh je v interpretaci MMF (2012a) pojímán jako celkové saldo finančních aktiv a pasiv státu, a to včetně salda eventuálních mimorozpočtových fondů. Ve většině případů má veřejný dluh formu vládních

dluhopisů - obligací, které nakupují jednotlivé ekonomické subjekty uvnitř země nebo i v zahraničí. Ve většině zemí tvoří největší objem obligace střednědobé, i když postupně roste váha obligací krátkodobých, čímž logicky dochází k poklesu splatnosti veřejného dluhu. Ve vztahu k problematice rozpočtového deficitu se sleduje hlavně vývoj podílu hrubého veřejného dluhu na HDP.

Státní rozpočet je ústředním veřejným rozpočtem státu, schvaluje ho obvykle Parlament, a má povahu zákona. Hlavními příjmy státního rozpočtu jsou výnosy daní, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, dále cla, soudní poplatky, převážná část správních poplatků a další - viz např. Pavelka (2007). Výdaje jdou většinou na zákonem určené dávky a výplaty státních zaměstnanců, na chod státního aparátu a také na splácení dluhů státu (MFČR, 2013). V případě, že jsou příjmy vyšší než výdaje, výsledkem je přebytek státního rozpočtu. V opačném případě se jedná o schodek neboli deficit státního rozpočtu. Schodky státních rozpočtů se podle důvodu jejich vzniku dělí na dva základní druhy (Zemánek, 2012). Prvním druhem jsou podle autora schodky záměrně plánované (strukturální), druhým schodky nahodilé (cyklické). Oba dva typy rozpočtových schodků je možné vyjádřit v jednotkách národní či jiné světové měny, nebo (pro lepší vypovídací hodnotu) v procentech hrubého domácího produktu ekonomiky. Stát, jehož rozpočtové schodky jsou každoročně vyšší než splátky rozpočtových schodků vytvořených v minulosti navýšené o úroky, vytváří státní dluh (Zemánek, 2012). Státní dluh lze vyjádřit (podobně jako rozpočtové schodky) v národní či jiné měně, nebo procentem hrubého domácího produktu (pro lepší mezinárodní srovnání). Z vysokých státních dluhů se platí vysoké úroky, které mnohdy převyšují výdaje dané ekonomiky na školství, vědu a kulturu dohromady (Zemánek, 2012).

V případě, že se země dostane do dluhové krize, veřejný dluh je vysoký a země upadne do hluboké recese, kterou není schopna řešit vlastními silami, může takto postižená země požádat o pomoc MMF.

2.2 Základní charakteristika MMF

Mezinárodní finanční instituce mobilizují světové finanční zdroje za účelem pomoci specifickým projektům, které by z různých důvodů nebyly podpořeny jinými subjekty světového hospodářství. Jako příklad lze uvést pomoc rozvojovým a transformu-

jícím se zemím formou poskytování úvěrů za nekomerční úroky, vyrovnávání schodků platebních bilancí, finančně náročné infrastrukturní projekty a podobně. K formování mezinárodních finančních institucí došlo až v důsledku intenzivního rozvoje mezinárodního podnikatelského prostředí a mezinárodních financí ve 20. století. Mezi první mezinárodní finanční instituce lze zařadit právě ty, které vznikly z důvodu vytváření měnových oblastí nebo seskupení, pomocí kterých se racionalizovaly měnové vztahy pro potřeby mezinárodního obchodu. Jedním z pilířů mezinárodních financí je MMF. Z důvodu zachování aktuálnosti a důvěryhodnosti údajů byla tato kapitola zpracována převážně z oficiálních internetových stránek MMF, pokud není uvedeno jinak.

2.2.1 Vznik MMF

Mezinárodní měnový fond vznikl na Měnové a finanční konferenci OSN v Breton Woods, New Hampshire, USA spolu se Světovou bankou, kdy se 45 zúčastněných zemí dohodlo na rámci mezinárodní hospodářské spolupráce. Vznik těchto institucí byl nezbytný, aby se zabránilo případnému opakování hospodářských politik, které v minulosti přispěly ke vzniku Velké hospodářské krize¹. Dohoda byla na místě podepsána prvními 29 členy 22. 7. 1944, vešla v platnost 27. 12. 1945 a MMF zahájil svou činnost 1. 3. 1947. Francie byla první členskou zemí, která ještě v téže roce, 8. května 1947, využila půjčku od MMF - viz MMF (2012a). Ústředí MMF je situováno ve Washingtonu, USA. Členská základna se stále rozrůstá a v současnosti má MMF 188 členů.

2.2.2 Cíle MMF

Cíle MMF směřují především k celkové stabilizaci měnových a finančních vztahů a vedou k přizpůsobování se potřebám aktuálního vývoje v mezinárodní měnové a finanční sféře (IMF, 2012a). Mezi základní cíle MMF patří (Sucharda, 1979):

- podporovat mezinárodní měnovou spolupráci,
- usnadňovat rozšiřování a vyvážený růst mezinárodního obchodu,
- podporovat devizovou stabilitu,

¹ Velkou hospodářskou krizi v roce 1929 odstartoval krach na newyorské burze; postupně se z USA šířila po celém světě a trvala do roku 1933 (Buřinská, 2008).

- napomáhat vytváření mnohostranných platebních systémů,
- učinit své zdroje dočasně dostupné členům majícím potíže s platební bilancí,
- zkrátit trvání a zmírnit stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů.

Charakter činnosti se s vývojem světové ekonomiky měnil. Původním cílem bylo hlavně odstranit devizová omezení, dosáhnout volnou směnitelnost měn členských států a stabilizaci celé poválečné měnové soustavy (Sedláček, 2008). Postupně se stále výrazněji zaměřoval na udržení stability měnových kurzů a na předcházení měnových poruch ve světové měnové soustavě, které by mohly vést k rozsáhlým devalvacím a revalvacím měn, a to především poskytováním úvěrové pomoci při přechodných problémech v platebních bilancích členských zemí. Současné aktivity MMF směřují především do těchto oblastí (IMF, 2012a):

- dohled prováděný MMF (surveillance) – monitoring ekonomického a finančního vývoje a politik v členských zemích a na globální úrovni a také poskytování poradenství v oblasti měnové politiky,
- finanční asistence (financial assistance) – půjčky svým členům v případě problémů s platební bilancí; nejedná se o dočasné financování, ale o podporu opatření a reforem zaměřených na nápravu těchto problémů,
- technická asistence (technical assistance) – asistence poskytovaná vládám a centrálním bankám členských zemí (např. různá expertní školení).

2.2.3 Členství v MMF

Členství v MMF je přístupné každému státu, který se ztotožňuje s jeho cíli a projeví zájem stát se členem (IMF, 2012a). Účast je založena v podstatě na principech akciové společnosti (postavení člena je ovlivněno jeho podílem). Tento podíl je v MMF určen členskou kvótou. Ta odráží váhu členské země ve světové ekonomice a rezervní pozici vůči MMF a určuje sílu hlasování dané členské země. Výše členské kvóty pak ovlivňuje objem finančních prostředků, které může daná země z fondu čerpat. Nový členský stát je povinen přidělenou kvótu uhradit do šesti měsíců od svého vstupu; výše kvóty je splatná z 25 % v SDR² (Special Drawing Rights – Zvláštní práva čerpání) nebo v jedné z hlavních světových směnitelných měn, zbytek se splácí v národní měně, případně

² SDR – Zvláštní práva čerpání - mezinárodní rezervní aktivum vytvořené MMF v roce 1969 (IMF, 2012a).

v neobchodovaných dluhopisech u zemí, jejichž měnu fond nepotřebuje pro své aktivity (IMF, 2012a). Státu členstvím vznikají určité povinnosti, ale také z něj plynou jisté výhody. Mezi pozitiva členství patří - viz např. Štiková (2009):

- dostupnost finančních zdrojů fondu v případě nerovnosti platební bilance, která do jisté míry zvyšuje úvěrovou důvěryhodnost daného státu,
- snadnější zapojení se do mezinárodního měnového systému a možnost aktivní účasti na jednání o vývoji a problémech finančního systému,
- získání většího přehledu a informovanosti; v případě potřeby může být členské zemi poskytnuta i odborná pomoc.

Hlavní povinností člena fondu vedle již výše uvedeného splacení členské kvóty patří snaha vlastními finančními a hospodářskými politikami usilovat o naplnění cílů MMF. Členská země je také povinna poskytovat fondu informace nezbytné pro vykonávání jeho činnosti (IMF, 2012a).

2.2.4 Finanční zdroje MMF

MMF (2012a) na svých stránkách uvádí, že jeho finanční zdroje tvoří několik složek. Tou hlavní jsou především vklady členských zemí, takzvané kvóty, vyjádřené ve speciální měnové jednotce SDR – Zvláštní práva čerpání, dále vypůjčené zdroje na základě jednostranných a mnohostranných dohod a v neposlední řadě zlato. Všechny tyto složky se vzájemně doplňují a jsou ovlivněny vývojem světových platebních a hospodářských vztahů. Tvoří celkové úvěrové zdroje MMF a jsou určeny hlavně na adaptační, finanční, restrukturalizační projekty a podobně.

2.2.5 Půjčky MMF

Mezi základní cíle MMF patří poskytování dočasných finančních prostředků členským zemím za stanovených podmínek. Tyto prostředky jsou využívány na stabilizaci nerovnováhy v platebních bilancích, ať už aktuální nebo potenciální, řešení nepříznivého vývoje a stavu devizových rezerv a na podporu ekonomického růstu. Půjčka MMF tak může usnadnit zavedení politik a reforem, ke kterým musí země přistoupit v případě řešení problému s platební bilancí a posílení ekonomického růstu. MMF v porovnání s rozvojovými bankami neposkytuje půjčky na zvláštní rozvojové

projekty. Financování půjček je realizováno z upsaného kapitálu členů MMF a jejich výše závisí na výši členské kvóty žádající země.

Dle MMF (2012a) se půjčky poskytují na žádost členského státu po dohodnutí určitých pravidel půjčky, která se přizpůsobují v závislosti na použitém způsobu půjčky, a jsou podmíněny implementací takových hospodářských politik, které povedou k řešení daného ekonomického problému. Zvolené hospodářské politiky a nástroje musí být obvykle diskutovány a předloženy Výkonnému výboru fondu formou jakési Předběžné smlouvy (Letter of Intent). K té je obvykle přiloženo i „Memorandum o ekonomické a finanční strategii“, kde žadatel udá důvody žádosti a ozřejmí následná opatření, která má v úmyslu realizovat v rámci své žádosti o finanční podporu. Po schválení úvěru/půjčky jsou finanční prostředky postupně uvolňovány podle předem dohodnutých fází v závislosti na plnění stanovených podmínek. V případě velmi silných vyspělých ekonomik je možný okamžitý jednorázový přístup k peněžním prostředkům, což nepodléhá obvyklému schvalovacímu postupu.

Úvěrové nástroje prodělaly v průběhu let také značné změny. Původním nástrojem na poskytování půjček byla určitá forma měnového swapu, tedy nákup směnitelné měny za měnu domácí s příslibem budoucího odkoupení. MMF (2012a) mezi své aktuální úvěrové nástroje řadí:

- *Strukturované – klasické půjčky*, což jsou nekoncesionální, standardně dostupné úvěry, jejichž použití má dlouhou tradici.
- *Preventivní opatření* (Stand-By Arrangements-SBA) – úvěrový nástroj fondu, který existuje už od roku 1952 a v roce 2009 prošel modernizací. Přístupové limity se zdvojnásobily a strukturální kondicionalita byla zredukována na své nejdůležitější elementy. Důležitým znakem tohoto nástroje je, že ho lze využít i na preventivní účely. Je využíván zejména státy se středními příjmy, které čelí krátkodobým problémům s externím financováním. Běžná délka SBA je 12 až 24 měsíců, ne déle než 36 měsíců. Roční přístupový limit se liší podle druhu přístupu (normální, výjimečný nebo rychlý přístup). Splatnost probíhá v osmi čtvrtletních splátkách.
- *Rozšířená facilita fondu* (Extended Fund Facility-EFF) – vznikla v roce 1974 a účelem jejího použití byla pomoc při řešení vážných střednědobých problémů v platební bilanci členských zemí. Není určena na preventivní opatření, ale

uplatňuje se hlavně v případě strukturálních disproporcí a problémech s trhem (nízká konkurenceschopnost, nízký stupeň růstu ekonomiky). Délka facility je zpravidla 3 roky, lze ji však prodloužit na 4 roky. Splácení probíhá ve dvanácti stejných půlročních splátkách.

- *Flexibilní úvěrová linka* (Flexible Credit Line-FCL) – pro ekonomicky silné a stabilní země, které potřebují překonat krátkodobý nepříznivý vývoj následkem krizí a uklidnit situaci v domácím finančním sektoru. Délka FCL je 1 až 2 roky, splatnost tři a čtvrt až pět let.
- *Preventivní úvěrová linka* (Precautionary Credit Line-PCL) – kombinace SBA a FCL. Jejím hlavním záměrem je poskytnout bezpečnostní síť v případě krizových událostí. Žádat mohou silné rozvinuté země, které však při podpisu nesmí čelit problémům s platební bilancí. Jedná se o obnovitelný kreditní nástroj, s dobou trvání 1 až 2 roky, splatností 3,5 až 5 let.

V listopadu roku 2011 fond zavedl nové protikrizové nástroje, které mají pomoci zemím, jejichž finanční situace se kvůli krizi zhoršila. Vybrané země tak mohou po dobu 6 měsíců čerpat flexibilní úvěr na posílení likvidity, a to až do výše 500 % jejich kvóty. S čerpáním úvěru jsou však spojeny podmínky, které musí žadatel splňovat. Reforma nahrazuje bezpečnostní úvěrovou linku (PCL) flexibilnější takzvanou likvidní linkou MMF, která se oficiálně jmenuje Precautionary and Liquidity Line (PLL), a mohla by být využita i na dlouhodobější programy v délce 12 až 24 měsíců. Žadatel by mohl mít přístup k úvěrům ve výši až 1 000 % přidělené kvóty. Musel by ovšem splňovat náročnější podmínky a MMF by si průběžně sám kontroloval plnění. MMF zprovoznil i nový nástroj pro rychlé financování, který je určen pro země s ohroženou platební bilancí způsobenou vnějšími šoky. Potíže, které začaly v roce 2010 v Řecku, se přes Irsko a Portugalsko šíří na větší země, jako je Itálie, Španělsko a Francie. Na tyto země teď cílí i finanční trhy, takže výnosy státních dluhopisů těchto zemí výrazně vzrostly, což prodražuje dluhovou službu. Podle České televize (2011) MMF uvedl, že jeho nový šestiměsíční program na posílení likvidity má sloužit jako pojistka proti budoucím šokům. Určen je těm zemím, které nemají vážné finanční problémy a které se do potíží dostaly v důsledku dopadů krize v jiných zemích.

Dalším z úvěrových nástrojů uváděných MMF (2012a) je nouzová pomoc

(Emergency Assistance). Ta patří k nejstarším typům pomoci a byla původně určena pouze na boj s přírodními katastrofami; v roce 1995 byla její „působnost“ rozšířena i na vojenské konflikty. Takto poskytnuté prostředky slouží jen jako okamžitá pomoc ve stavu nejvyšší nouze.

Zemím s nízkými příjmy (Low Income Countries – LIC) jsou poskytovány úvěry za zvýhodněných podmínek prostřednictvím Rozšířené úvěrové facility (Extended Credit Facility – ECF), Pohotovostní úvěrové facility (Standby Credit Facility – SCF) nebo Rychlé úvěrové facility (Rapid Credit Facility – RCF). Tyto půjčky mají nulové úrokové sazby až do konce roku 2013, respektive u Pohotovostní úvěrové facility do konce roku 2012. Nové zvýhodněné úvěry pro země s nízkými příjmy vstoupily v platnost v lednu 2010 v rámci programu snižování chudoby - Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT) jako součást rozsáhlé reformy, která ještě více zohledňuje rozdílné potřeby zemí s nízkými příjmy.

Jak již bylo uvedeno výše, MMF poskytuje pomoc zemím, které se dostaly do ekonomických problémů, které nejsou schopny vyřešit vlastními silami. Světová finanční krize, která má své počátky v roce 2007, napomohla rozvinutí dluhové krize v Evropě. O pomoc MMF požádala řada zemí, mezi kterými bylo i Řecko. Další části této práce se zabývá právě dluhovou krizí Řecka, čím byla způsobena a jakou úlohu hraje právě již zmiňovaný MMF.

2.3 Řecko a dluhová krize

Oficiální název Řecka je Řecká republika. Stání zřízení je parlamentní republika s jednokomorovým parlamentem a nejvyšším představitelem státu je prezident. Rozloha tohoto evropského státu je 131 990 km² s počtem obyvatel 10 788 000 v roce 2011. Hlavním městem jsou Athény a měnou je Euro (více v příloze 1).

2.3.1 Ekonomická charakteristika Řecka

Řecko³ je členem EU od roku 1981 a eurozóny od roku 2001. Řecká ekonomika je tržně orientovaná. Do eurozóny Řecko vstupovalo jako jednoznačně nejslabší ekonomika

³ Základní ekonomické charakteristiky Řecka jsou čerpány z oficiálních stránek Ministerstva zahraničních věcí ČR (MZV ČR, 2012).

s nejnižší úrovní HDP navzdory deklarovanému dynamickému růstu, který převyšoval průměrný růst v Evropské unii. V mezinárodním obchodě Řecka mají nejvýznamnější postavení služby, zejména cestovní ruch a námořní doprava. Podíl cestovního ruchu na HDP je 18 % a tvoří přibližně 20 % celkové zaměstnanosti. Toto odvětví je velmi perspektivní, neboť Řecko patří k nejnavštěvovanějším zemím světa. Významným odvětvím je zde také lodní doprava.

K důležitým vývozním artiklům patří vybavení pro informační a komunikační technologie, software, potraviny a palivo. Nejvýznamnějšími průmyslovými oblastmi jsou Atény a okolí největších přístavů⁴. Ve zpracovatelském průmyslu patří mezi stěžejní odvětví petrochemický, potravinářský a tabákový, textilní, obuvnický, těžební⁵ a metalurgický⁶ průmysl. Z důvodu finanční krize v současné době stagnuje stavebnictví, i když velké firmy díky budování infrastruktury stále zakázky dostávají, malé firmy mají značné problémy kvůli úsporám investorů a nedostatku zakázek. Zemědělství vždy patřilo k pilířům řecké ekonomiky, ale za poslední roky se podíl zemědělství na HDP viditelně snižuje. Navzdory tomu je zaměstnanost v tomto odvětví ekonomiky poměrně vysoká. V řeckém zemědělství má převahu rostlinná výroba nad živočišnou, i když v posledních letech i rostlinná výroba zaznamenala značný pokles. Hlavními produkty rostlinné výroby jsou obiloviny, průmyslové plodiny, ovoce a zelenina⁷. V živočišné výrobě k významným produktům patří především vejce, maso a sýry. Tradiční postavení má zde rybolov a také chov ovcí a koz. Strukturu řeckého hospodářství znázorňuje graf 1.

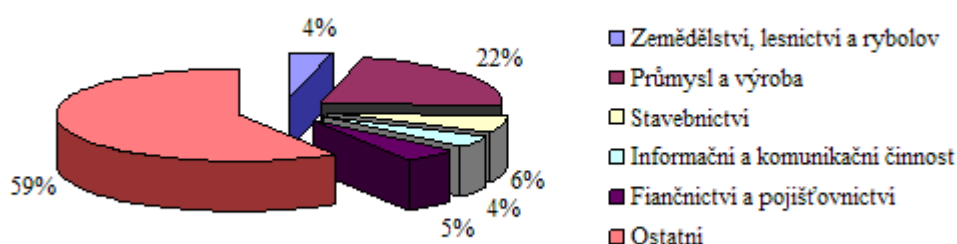
⁴ Pireus, Soluň, Patra, Volos.

⁵ Lignit, azbest, bauxit, magnezit, mramor.

⁶ Hliník, ocel.

⁷ Bavlna, tabák, víno, olivový olej, hrozinky, citrusové plody.

Graf 1 Struktura řeckého hospodářství

Zdroj: OECD (2012)

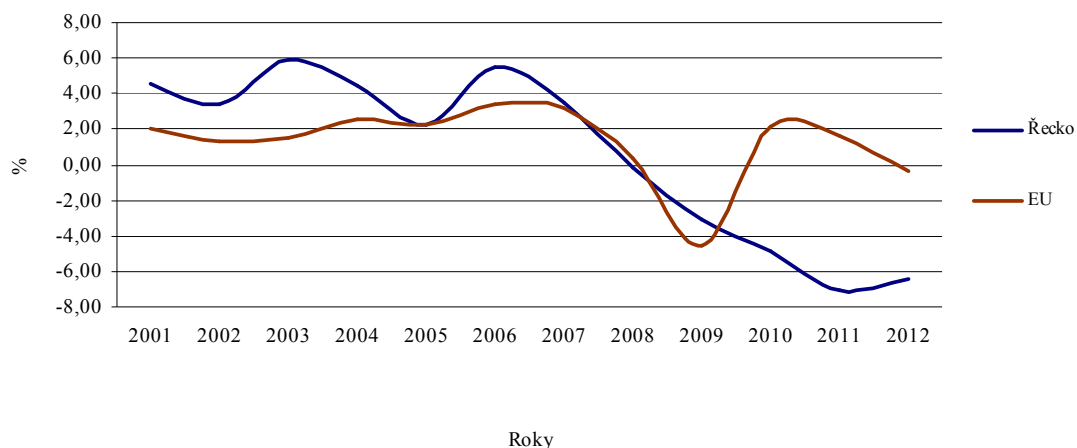
Řecko vykazuje dlouhodobě pasivní obchodní bilanci. V roce 2009 byl zaznamenán jak pokles vývozu, tak dovozu. Nicméně vývoz poklesl méně, a to mělo pozitivní vliv na obchodní bilanci. V teritoriální struktuře zaujímá jednoznačně nejvýznamnější postavení EU 27, jejichž podíl činí zhruba 60 % z celkového zahraničního obchodu. Řecko je jedním z největších investorů v oblasti telekomunikací a služeb. Portál MZV ČR (2012) konstatuje, že velmi důležitou oblastí ekonomické a politické spolupráce je spolupráce s mezinárodními organizacemi. Mezi tři nejvýznamnější organizace, se kterými Řecko spolupracuje, patří Evropská unie (EU), Severoatlantická aliance (NATO) a Organizace spojených národů (OSN). Největší význam je však přikládán právě poslední jmenované OSN, a to především díky spolupráci a podpoře při řecko - kyperských a řecko - tureckých sporech.

2.3.2 Vývoj makroekonomických ukazatelů Řecka

V této části bakalářské práce jsou rozebrány základní makroekonomické ukazatele Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012, tedy před a po vypuknutí finanční (resp. hospodářské) krize a jsou identifikovány hlavní příčiny vzniku dluhové krize.

Prvním zkoumaným ukazatelem je tempo růstu HDP Řecka a zemí EU 27, viz graf 2.

Graf 2 Tempo růstu HDP Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (v %)

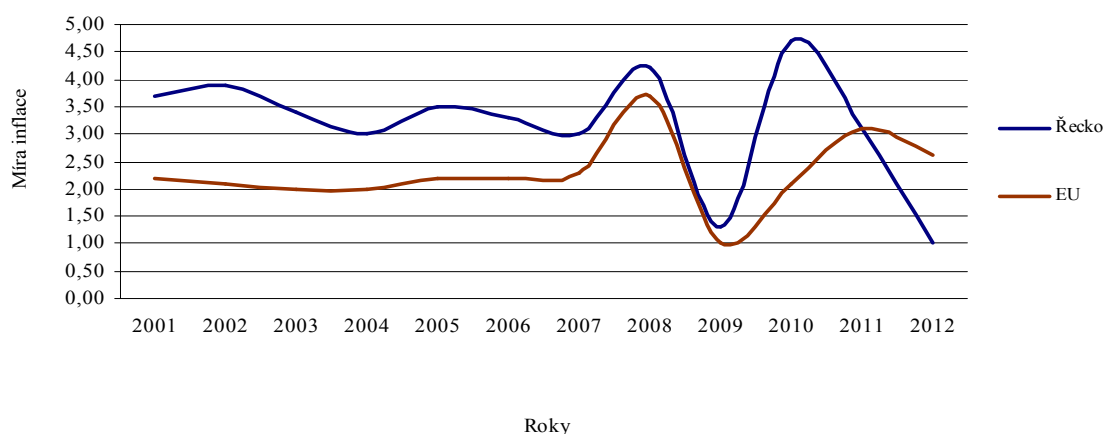

Zdroj: Eurostat (2013d), vlastní úprava (23.7.2013)

Graf 2 zachycuje vývoj HDP v Řecku a porovnává ho s průměrem zemí EU 27. Řecko prožívalo od přijetí eura v roce 2001 až do propuknutí krize ekonomicky úspěšné období. Naposledy rostl HDP v roce 2007, a to o 3,1 %. Od roku 2008 je patrný pokles tempa růstu HDP. V roce 2011 došlo k poklesu o 7,1 %. U zemí EU 27 se propad zastavil v roce 2009, naopak u Řecka HDP klesal až do roku 2011. Návrat k růstu HDP je dle Eurostatu (2013d) předpokládán až v roce 2014. Pokles HDP byl vyvolán zejména celosvětovou finanční krizí, která přerostla v krizi dluhovou.

Další z makroekonomických ukazatelů – míra inflace - je uveden v grafu 3.

Graf 3 Míra inflace Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (HICP)

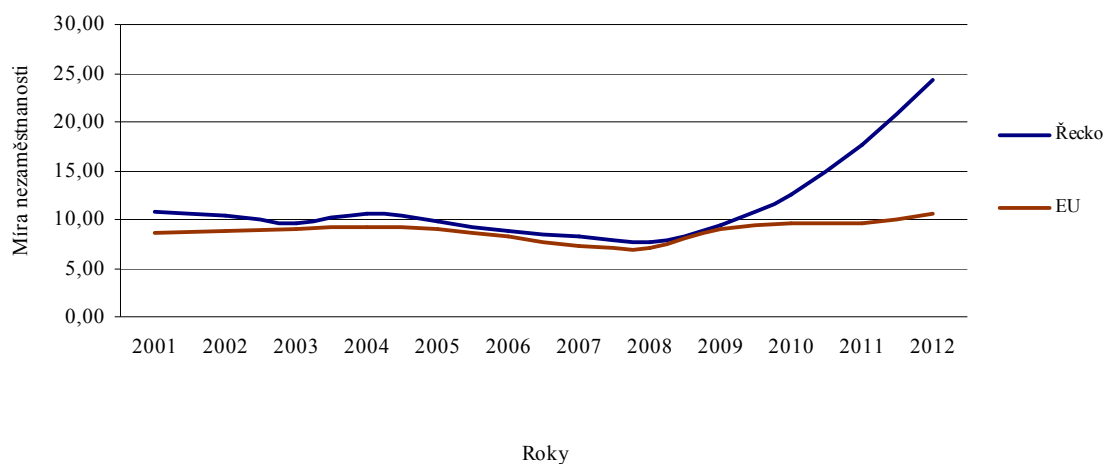

Zdroj: Eurostat (2013b), vlastní úprava (23.7.2013)

Z grafu 3 vyplývá, že inflace v Řecku byla vyšší než průměr zemí EU 27. Hodnoty v EU 27 se pohybují v letech 2001 – 2007 kolem 2 %, nejvyšší hodnoty (3,7 %) dosahovala inflace v roce 2008, a to díky právě probíhající celosvětové hospodářské krizi. V roce 2009 klesla na hodnotu 1 %. V dalším sledovaném období však opět rostla. U Řecka se míra inflace pohybovala v letech 2001 – 2007 mezi 3 - 4 %, v roce 2008 dosáhla hodnoty 4,2 % což mělo taktéž souvislost s probíhající krizí. V roce 2009 následoval pokles, který byl opět vystřídán prudkým nárůstem způsobeným zejména zvýšením daní z přidané hodnoty. V roce 2012 dosáhla míra inflace nejnižší hodnoty za celé sledované období a byla nižší než průměr zemí EU 27. Tento kolísavý vývoj není příliš výhodný pro ekonomické subjekty, neboť nejsou schopny se na inflaci řádně připravit.

Dalším ukazatelem je míra nezaměstnanosti. Hodnoty znázorňuje graf 4.

Graf 4 Míra nezaměstnanosti Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (v %)

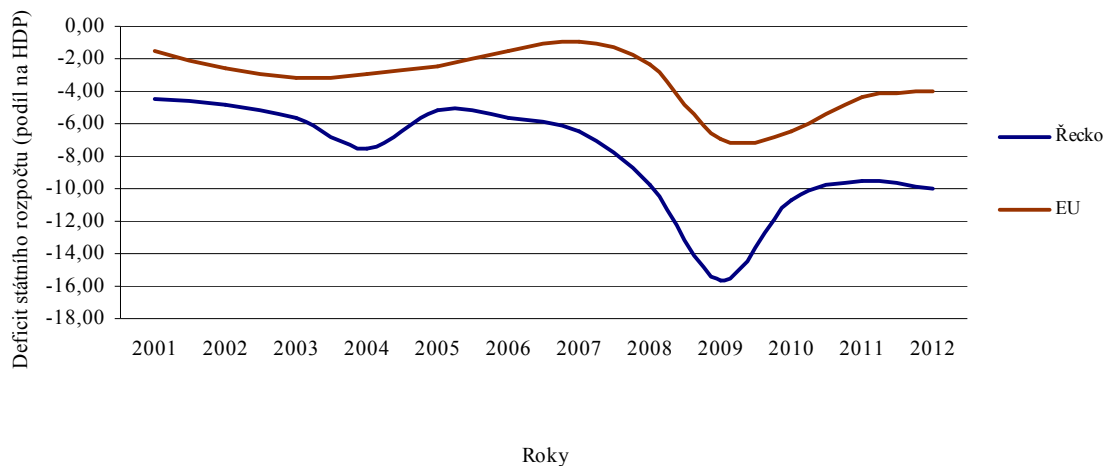

Zdroj: Eurostat (2013a), vlastní úprava (23.7.2013)

Grafické znázornění míry nezaměstnanosti Řecka a EU 27 ukazuje téměř identický vývoj tohoto ukazatele jak řecké ekonomiky, tak průměru EU 27. Zlomovým rokem byl pak rok 2009, kdy řecká míra nezaměstnanosti zaznamenala strmý vzestup, který pokračoval až do roku 2012 (24,3 %). Vývoj v EU 27 byl odlišný, míra nezaměstnanosti se udržovala na konstantní hodnotě.

V grafu 5 je znázorněn vývoj deficitu státního rozpočtu Řecka a EU 27 za roky 2001 – 2012.

Graf 5 Deficit státního rozpočtu Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (% HDP)

Zdroj: Eurostat (2013e), vlastní úprava (23.7.2013)

Z grafu 5 je zřejmé, že Řecko po celé sledované období neplnilo Maastrichtské kritérium (schodek veřejných financí nesmí přesáhnout 3 % HDP). Nejvyšší hodnoty dosáhlo Řecko v roce 2009, a to 15,6 %. V letech 2010 – 2011 došlo k poklesu deficitu státního rozpočtu v Řecku, a to na 10,7 % v roce 2010 a na 9,5 % v roce 2011. V roce 2012 došlo k opětovnému nárůstu na 10 %. U EU 27 bylo konvergenční kritérium 3 % HDP splněno v letech 2001 – 2008, poté dochází vlivem hospodářské krize k jeho navýšení. V roce 2009 to bylo 6,9 %. Poté dochází k jeho snižování až na 4 % v roce 2012.

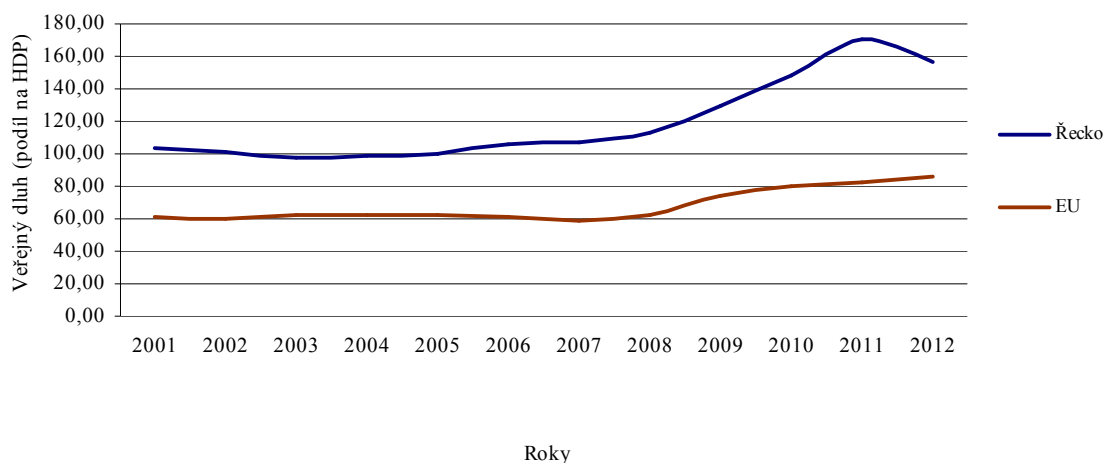
Následující tabulka 1 a graf 6 se zabývají vývojem veřejného dluhu v Řecku a zemích EU 27.

Tabulka 1 Veřejný dluh Řecka (v mld. EUR)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Veřejný dluh	2	159	168	183	195	224	239	263	300	330	355	304

Zdroj: Eurostat (2013g), vlastní úprava (23.7.2013)

Graf 6 Veřejný dluh Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (% HDP)

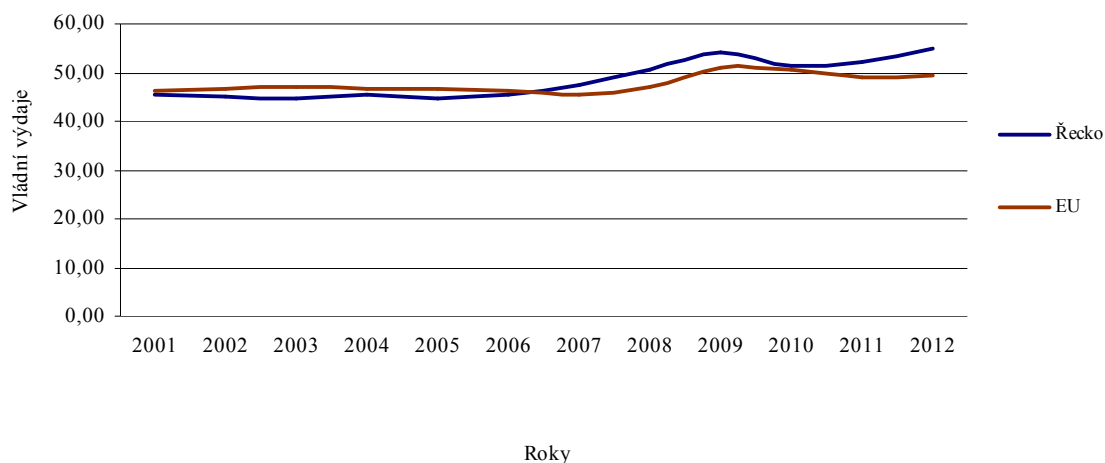
Zdroj: Eurostat (2013c), vlastní úprava (23.7.2013)

Vývoj veřejného dluhu Řecka (v % HDP) vykazuje až do roku 2009 podobný trend, jako činil průměr zemí EU 27. Pouze řecký veřejný dluh vyjádřený v % HDP se pohybuje v nepoměrně vyšších hodnotách, než byl průměr EU 27. V roce 2009 pak dochází u řecké ekonomiky ke strmějšímu nárůstu podílu veřejného dluhu na HDP, který po kulminaci v roce 2011, kdy dosáhl hodnoty 170,3 % HDP, klesl na hodnotu 156,9 % HDP v roce 2012.

Veřejný dluh Řecka (vyjádřený v mld. EUR) se od roku 2002 až do roku 2011 neustále zvyšoval. K nejvyššímu nárůstu došlo za rok 2009, kdy nárůst činil 37 mld. EUR. Nejvyšší hodnoty dosáhl veřejný dluh v roce 2011, kdy činil 355 mld. EUR. V roce 2012 veřejný dluh oproti předchozímu období poklesl (o 51 mld. Kč), dosáhl hodnoty 304 mld. EUR.

Vládní výdaje znázorňuje graf 7.

Graf 7 Vládní výdaje Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (% HDP)

Zdroj: Eurostat (2013f), vlastní úprava (23.7.2013)

Vládní výdaje sledovaných ekonomik mají v průběhu let 2001 až 2012 podobný trend. Mírné zvyšování vládních výdajů od roku 2006 je vystřídáno poklesem v roce 2010, přičemž u Řecka je tento pokles výraznější díky úsporným opatřením, která musela řecká vláda zavést kvůli poskytnutí mezinárodní finanční pomoci. V roce 2011 dochází opět k mírnému nárůstu vládních výdajů u Řecka, zatímco EU 27 setrvává přibližně na stejné úrovni okolo hodnoty 50 % HDP. Je zřejmé, že s růstem vládního dluhu narůstají i úroky, které zatěžují veřejné rozpočty a dostávají země do finančních problémů. Řecko od bankrotu zachránila půjčka od Evropské unie a MMF ve výši 110 mld. EUR.

Z výše uvedených údajů* vyplývá, že se Řecko po přijetí eura v roce 2001 do roku 2007 těšilo poměrně dobré finanční situaci. Hospodářský růst se pohyboval v rozmezí od 2,3 % do 5,9 %. Počátek řecké krize v roce 2009 byl poznamenán výrazným poklesem HDP, a to o 3,1 %. Od tohoto roku HDP neustále klesá. V roce 2011 byl zaznamenán pokles 7,1 %, v roce 2012 pak 6,4 %. Tyto nepříznivé výsledky byly způsobeny řadou faktorů, ať už probíhající dluhovou krizí nebo nízkou konkurenceschopností řecké ekonomiky.

Jakýmsi spouštěčem dluhové krize Řecka byla celosvětová finanční krize, ale podle Kohouta (2011) to byla zejména finanční nezodpovědnost vlád a politiků, úvěrová

* Přehled všech výše uvedených ukazatelů je shrnut v příloze 4.

inlace, která vede k bublinám a bankovním krizím, a mzdová inflace nad úrovní produktivity dané země, která má za následek ztrátu mezinárodní konkurenceschopnosti.

Dle Pikory (2011) patří Řecko v počtu bankrotů na totální světovou špici, je zemí s velkým dluhem dlouhodobě; vládní výdaje v roce 2009 tvořily více než 50 % HDP a náklady na státní správu byly v poměru k HDP nejvyšší ze všech zemí OECD. Problémem Řecka je tedy zejména nadměrný počet vládních úředníků, kteří jsou lépe placeni než zaměstnanci v soukromém sektoru. Za velký problém autor také označuje daňové úniky. Podle autora by šedá ekonomika mohla odpovídat až třetině HDP. Zásadním problémem Řecka je tedy podle autora struktura veřejných financí.

Další odborníci vidí řeckou dluhovou krizi následovně. Například Toman (2012) ve svém článku uvádí: „V období od přijetí eura v roce 2001 až do propuknutí krize Řekové na první pohled zažívali jedno z ekonomicky nejúspěšnějších období moderních dějin. Velká důvěra Řeků v budoucnost zaštiťovanou Evropskou unií, kdy věřili slibům vlád, tolerujících a podílejících se na vysokém stupni korupce v zemi, měla své důvody a pramenila ze specifického politického vývoje této země. Řecko bylo první zemí se zkušeností s autoritativním režimem, která se přidala k Evropské unii.“ Poprvé Řecko žádalo o vstup do Společenství už v roce 1961, ale nastolení diktatury v roce 1967 tento vstup překazilo. Až v roce 1974, kdy byla znovu obnovena demokracie, byly opět navázány kontakty s Evropským společenstvím. Vzhledem k ekonomické situaci této malé ekonomiky, nebyla přístupová jednání jednoduchá. Oficiální přihlášku do tohoto uskupení podalo Řecko již v roce 1975, ale vstup se uskutečnil až v roce 1981. Euro pak Řecko přijalo o dvacet let později. Ale i splnění konvergenčních (Maastrichtských) kritérií⁹, bylo pro Řeckou republiku náročnější než pro ostatní adepty. Tato kritéria země splnila takřka na poslední chvíli, v roce 1999. V roce 2007 Řecko dosáhlo s růstem HDP 4,2 % jednoho z nejrychlejších meziročních růstů v eurozóně. Důvěra investorů v zemi platící stejnou měnou jako ekonomicky nejsilnější státy Evropy zajišťovala

⁹ Pro přijetí společné měny Euro, musí stát splnit následující konvergenční neboli Maastrichtská kritéria, která byla zakotvena ve Smlouvě o založení Evropských společenství v nizozemském Maastrichtu v roce 1992 (Žák, 2007): 1) schodek veřejných financí v zemi za poslední rok nepřesáhl 3% HDP; 2) celkový veřejný dluh nepřekročil 60 % HDP; 3) udržení cenové stability a průměrné inflace, která po dobu jednoho roku nesmí přesáhnout více než 1,5 procentního bodu tří členských zemí s nejnižší inflací; 4) dlouhodobé úrokové sazby nv nesmí přesáhnout o více než 2 procentní body sazby tří zemí s nejnižší inflací; 5) poslední dva roky dodržovat stanovené rozpětí pohybu své měny v mechanismu směnných kursů (ERM II).

dostatečný přísun relativně levného kapitálu. Spolu s přísunem peněz z fondů Evropské unie, kdy Řecko bylo čistým příjemcem z evropského rozpočtu, umožňovalo vládám financování státních výdajů, aniž by musely řešit vysoký stupeň neefektivity státní administrativy i zřejmé a bez náznaků jakéhokoliv pozitivního vývoje zaostávání produktivity řecké ekonomiky za jejími vyspělejšími obchodními partnery z EU. Tyto problémy byly ztělesněny ve vysokých deficitech státního rozpočtu a schodcích platební bilance. Toman (2012) ve svém článku upozorňuje, že státní dluh byl v Řecku vysoký již dlouho před vstupem do eurozóny, a již v roce 1993 se přehoupl přes 100 % HDP. V roce 2009 se v Řecku projevil dopad globální finanční krize umocněný podle autora strukturálními nedostatky národní ekonomiky snižujícími její konkurenceschopnost. Na přelomu roku zesílily na mezinárodních finančních trzích tlaky na řecké státní dluhopisy, a tím i na společnou evropskou měnu.

Podle Holmana (2010) k zadlužení přispělo i zavedení eura v roce 2001; po zavedení eura získalo Řecko tzv. „levné peníze“, díky kterým se tamní vláda více zadlužovala. V případě, že by Řecko mělo svoji vlastní měnu (drachmu), byla by vláda podle autora opatrnější při zvyšování výdajů a při zadlužování.

Finanční krize Řecka byla tedy způsobena nejen světovou finanční krizí, ale i špatným stavem veřejných financí a snižující se konkurenceschopností. K dluhové krizi přispělo i zavedení eura, neboť Řecko nemělo možnost ovlivnit ekonomickou situaci prostřednictvím vlastní monetární politiky.

Prohlubující se dluhová krize byla neudržitelná. Zemi hrozil bankrot¹⁰, což mělo za následek i oslabování společné měny eurozóny. Aby Řecko odvrátilo bankrot, bylo nuceno požádat o pomoc MMF a Evropskou unií.

Nejsilnější členové eurozóny Německo a Francie ve spolupráci s MMF připravovaly opatření na záchranu řecké ekonomiky, která by svým bankrotem mohla ohrozit nejen další slabší členy EU, ale i rozvrátit celou měnovou unií. Finanční pomoc však byla podmíněna zavedením úsporných opatření vedoucích ke konsolidaci finanční situace Řecka.

¹⁰ Situace, kdy dlužník má více věřitelů a není schopen po delší dobu plnit své závazky. Takový dlužník se nazývá úpadce. (Konkursní noviny, 2012).

Následující kapitola se věnuje událostem, které následovaly po zveřejnění skutečného stavu řeckých veřejných financí v roce 2009, konkrétní pomoci Řecku a úspornými opatřeními vlády, které byly podmínkou pro poskytnutí finanční pomoci.

3 Podmínky půjček Řecku

V této kapitole jsou zmapovány záchranné úvěry, které byly Řecku poskytnuty MMF a EU. Předmětem zájmu jsou také rámcové podmínky poskytnutých půjček a jejich plnění v průběhu sledovaného období.

3.1 Situace v Řecku v roce 2009 - 2010

Finanční problémy Řecka se naplno projeví v roce 2009 po volbách, kdy nová vláda Jorgose Papandrea zveřejnila nový odhad deficitu veřejných financí za rok 2009. Nový odhad dosáhl 12,5 % HDP, tedy dvojnásobné hodnoty než se původně předpokládalo (Economia, 2012). Nakonec se však schodek dostal až k hodnotě 15,6 % HDP, tedy o tři procentní body více (Eurostat, 2013e). Nová vláda oznámila v říjnu 2009, že fiskální problém byl značně podhodnocen, vláda Jorgose Papandrea chtěla získat potřebné peněžní prostředky pomocí investic a zdaněním bohatých (Economia, 2012). Po přiznání vlády, že navzdory předvolebním slibům bude potřeba zahájit řadu reforem, začali lidé proti těmto reformám demonstrovat. První demonstrace se konala již na konci roku 2009. Reakcí na finanční situaci Řecka bylo snížení ratingu¹¹. První na tuto informaci reagovala ratingová agentura Fitch 22. října 2009 snížením známky z A na A-. 8. prosince 2009 následuje další snížení na BBB+. 16. prosince 2009 také ratingová agentura Standard&Poor's snížila rating řeckých vládních dluhopisů z A- na BBB+. 22. prosince 2009 snížila rating agentura Moody's Investors Service, a to pouze o jeden stupeň z A1 na A2, což oživilo tamní burzu s řeckými obligacemi (Economia, 2012). Kvůli situaci v Řecku se 11. ledna 2010 koná první mimořádný summit EU. 14. ledna 2010 schvaluje Řecko tříletý plán, který měl zajistit snížení rozpočtového deficitu na 2,8 % HDP do roku 2012 (Economia, 2012). Ještě 29. ledna 2010 odmítá Řecko jakoukoliv pomoc ze strany EU; již v té době, ale bylo zřejmé, že se Řecko bez pomoci neobejde. 2. února 2010 řecká vláda oznamuje protikrizová opatření týkající se snížení vládních výdajů a zvýšení daňových příjmů pomocí zmrazení růstu platů státních zaměstnanců nebo zvýšení spotřební daně u benzínu (Economia, 2012). Navrhovaná opatření byla 3. února 2010 Evropskou komisí schválena, ale s určitými podmínkami.

¹¹ Názor na důvěryhodnost dané entity, úvěrového závazku, dluhu nebo jeho emitenta vyjádřený jednotnými symboly klasifikační stupnice.

Aby se zabránilo šíření obav ohledně neschopnosti splácení řeckého dluhu a snížení rizikové prémie řeckých dluhopisů, zvažuje Německo a další země EU nabídnout Řecku pomoc (IMF, 2012a). 23. dubna 2010 požádalo Řecko oficiálně o pomoc a v květnu 2010 byla tato finanční pomoc Řecku schválena od EU a MMF (IMF, 2010a)¹².

3.2 Půjčky Řecku a jejich podmínky

Jak již bylo uvedeno výše, začátkem února 2010 prezident EU Van Rompuy oznámil dohodu lídrů evropských zemí na poskytnutí pomoci zadluženému Řecku. Konkrétní forma pomoci však nebyla ještě známa. Řecko bylo povinno předložit do 16. března 2010 zprávu, ve které uvede kroky, které budou směřovat ke stabilizaci ekonomické situace Řecka. Řecko bude pravidelně podávat Evropské komisi zprávy, které budou uvádět opatření, která byla v Řecku provedena za účelem konsolidace veřejných financí a zlepšení jejich dlouhodobé udržitelnosti. Zprávy měly také informovat o měsíčním plnění státního rozpočtu, o plnění rozpočtu z hlediska sociálního zabezpečení a místních vládních institucí, o vydávání dluhopisů, vývoji zaměstnanosti ve veřejném sektoru, očekávaných výdajových platbách a s roční frekvencí o finanční situaci veřejných podniků.

Dne 9. května 2010 byl členskými státy eurozóny v rámci Rady Ecofin odsouhlasen vznik Evropského fondu finanční stability (EFSF)¹³. Výdaje EFSF jsou zajištěny zárukami poskytnutými 17 členskými státy eurozóny až do výše 780 mld. EUR v souladu s velikostí jejich podílu na splaceném kapitálu Evropské centrální banky (viz příloha 3) (EFSF, 2012). V říjnu 2010 bylo rozhodnuto vytvořit stálý záchranný mechanismus, Evropský mechanismus stability (ESM)¹⁴. Tento záchranný fond má k dispozici 500 mld. EUR na podporu zejména periferních členských států eurozóny, které se potýkají s vážnými finančními problémy (ESM, 2013).

¹² Klíčové události řecké krize jsou podrobně shrnuty v příloze 2.

¹³ Oficiálně vznikl 7. června 2010, sídlí v Lucembursku a akcionáři jsou členské státy eurozóny. Úkolem tohoto fondu je zabezpečení finanční stability v Evropě poskytováním finanční pomoci členským státům eurozóny v rámci makroekonomického ozdravného programu. Konkrétně tento fond funguje tak, že vydá dluhopisy, nebo jiné dluhové nástroje na kapitálových trzích. Výnosy z nich jsou pak půjčovány členským zemím v případě závažných finančních problémů. EFSF byl vytvořen jako dočasný záchranný mechanismus.

¹⁴ ESM vstoupil v platnost dne 8. října 2012. Od tohoto data, je ESM hlavním nástrojem k financování nových programů.

V květnu 2010 byl schválen Evropskou komisí Program ekonomické nápravy Řecka (The Economic Adjustment Programme for Greece). V tomto programu byly stanoveny cíle vedoucí k obnovení růstu, prosperity a kredibility řecké ekonomiky. Cíle byly stanoveny v následujících oblastech: fiskální politika, strukturální reformy, sociální reformy a reformy finančního sektoru; měly být postupně plněny v průběhu let 2010 – 2013. Balíček ozdravných opatření se týkal zejména (European Commission, 2010):

- fiskální oblasti, vyřešení vážné fiskální nerovnováhy,
- konkurenceschopnosti řecké ekonomiky, aby se zvýšila zaměstnanost a došlo k obnovení ekonomického růstu.

Ozdravný program zahrnoval především škrty na straně rozpočtových výdajů, jako je snížení mezd ve veřejném sektoru, bonusů ve veřejném sektoru, snížení důchodových výdajů a růst DPH. Navrhovaná opatření měla za cíl uspořit 30 mld. EUR do roku 2012 (IMF, 2012a). V závislosti na jejich plnění byly Řecku poskytovány jednotlivé tranše¹⁵ záchranného úvěru – viz dále.

3.2.1 První záchranný úvěr (Program ekonomické nápravy Řecka)

Celková výše prvního úvěru pro Řecko činila 110 mld. EUR. Pomoc byla schválena v květnu 2010. MMF poskytl prostředky ve výši 30 mld. na dobu 36 měsíců (úroková míra 5,2 %) na základě ujednání „Stand-By Arrangement“ (IMF, 2010b) a 80 mld. EUR činily dvoustranné půjčky členských států eurozóny. Podle podmínek bylo třeba, aby se Řecko zaměřilo na tyto klíčové problémy (IMF, 2010b):

- vysokou zadluženost, kde je třeba obnovit důvěru a fiskální udržitelnost,
- nedostatek konkurenceschopnosti – program zahrnoval úpravy mzdových systémů a strukturální reformy, které by umožnily zvýšit konkurenceschopnost Řecka v oblasti nákladů a cen, vedly k obnovení investičních aktivit a přispěly ke zvýšení exportu,
- stabilitu bankovního sektoru.

Řecko se zavázalo dosáhnout v období 2010 – 2013 významných zlepšení v daných oblastech. V březnu 2011 byla na základě žádosti řecké vlády splatnost půjčky

¹⁵ Tranše = umístění emise cenných papírů na kapitálovém trhu po částech (Patria, 2012).

prodloužena z 36 měsíců na 7,5 let a na summitu EU bylo schváleno i snížení úrokové sazby z 5,2 % na 4,2 %.

Vyplácení probíhalo od května 2010 až do prosince 2011 v tzv. tranších, vždy po důsledné kontrole expertní komise složené ze zástupců Evropské komise (EK), Evropské centrální banky (ECB) a MMF (tzv. Trojka), že proces fiskální konsolidace a další kroky pokračují v souladu s přijatými závazky. Přehled jednotlivých tranší znázorňuje následující tabulka 2.

Tabulka 2 Finanční pomoc Řecku (v mld. EUR)

	Eurozóna		MMF		Celkem
	k datu	částka	k datu	částka	
1. tranše	05/2010	14,5	05/2010	5,5	20,0
2. tranše	09/2010	6,5	09/2010	2,5	9,0
3. tranše	01/2011	6,5	12/2010	2,5	9,0
4. tranše	03/2011	10,9	03/2011	4,1	15,0
5. tranše	07/2011	8,7	07/2011	3,2	12,0
6. tranše	12/2011	5,8	12/2011	2,2	8,0
Celkem		52,9		20,1	73,0

Zdroj: European Commission (2012), vlastní úprava (15.6.2013)

Dne 6. května 2010 ratifikoval řecký parlament podmínky tohoto úvěru obsažené v Memorandu o finanční a úvěrové politice uzavřeném mezi řeckou vládou a zástupci věřitelů (zákon č.3845/2010 „Opatření k aplikaci podpůrného mechanismu řecké ekonomiky ze strany členských států eurozóny a MMF“) (Law 3845/2010). Převážná část fiskálních a strukturálních opatření byla provedena s okamžitou platností, v rámci cílů krátkodobého programu. Na straně příjmů to bylo například zvýšení sazeb DPH, zvýšení spotřebních daní na benzín, tabák a alkohol a zavedení daně z reklamy. Na straně výdajů došlo ke snížení mezd ve veřejném sektoru, snížení důchodu z fondu sociálního zabezpečení ve veřejném i soukromém sektoru. Účelem těchto opatření bylo navýšení příjmů o 0,5 % HDP (1,25 mld. EUR) a omezení výdajů o 1,9 % HDP (4,55 mld. EUR); důsledkem těchto opatření mělo být snížení schodku rozpočtu v roce 2011 ve výši 1,1 % HDP (European Commission, 2010).

K 31. 1. 2011 bylo Řecku ze záchranného úvěru vyplaceno 38 mld. EUR ve třech

tranších, jak uvádí tabulka 2. Jednotlivé tranše byly vypláceny po důkladné kontrole Trojky. Na přelomu července a srpna 2010 proběhla **první revize** Trojky (IMF, 2010c). Zástupci Trojky došli k závěru, že díky přijatým opatřením řeckou vládou byl deficit státního rozpočtu v první polovině roku 2010 nižší o více než 8 mld. EUR, než ve stejném období v roce 2009. V oblasti daňových příjmů došlo k pozitivnímu vývoji navzdory mzdovým škrťům. Pokles příjmů z daně z příjmů byl kompenzován růstem příjmů ze zvýšené sazby DPH. Pokles primárních výdajů za 1. pololetí roku 2010 o 12,5 % proti roku 2009 je projevem snížených spotřebních výdajů. Krácení mezd ve veřejném sektoru se na výdajové straně státního rozpočtu projeví až v delším časovém horizontu. Trojkou bylo doporučeno věnovat více pozornosti opatřením, která zamezí daňovým únikům. V bankovním sektoru došlo k poklesu důvěryhodnosti, což se projevilo na problémech s likviditou. Tato skutečnost spolu se snížením ratingu vládních dluhopisů v červnu 2010 vytvořila další tlak na finanční trh. Strukturální reformy se v prvním půlroku 2010 týkaly zejména trhu práce, energetiky a dopravy. Závěrem prvního hodnocení plnění úsporných opatření bylo konstatování Trojky, že Řecko splnilo všechna základní opatření, která byla nutná pro poskytnutí druhé tranše prvního záchranného úvěru.

V listopadu 2010 proběhla **druhá revize**, která upozornila na skutečnost, že Řecko podle propočtů nesplní svůj stanovený cíl dosáhnout v roce 2010 maximálního rozpočtového deficitu 8 % HDP (IMF, 2010d). K tomuto zjištění přispěl nepříznivý vývoj HDP a též předem očekávaná úprava fiskálních ukazatelů, provedená 15. 11. 2010 Eurostatem. Ten upravil hodnotu rozpočtového deficitu za rok 2009 z 13,6 % na 15,4 % HDP a veřejný dluh z 116,3 % na 126,8 % HDP. Přesto Řecko ve svém návrhu rozpočtu na rok 2011 potvrdilo, že se pro rok 2011 opět pokusí držet rozpočtový deficit v původně plánované výši 7,6 % HDP. V bankovním sektoru stále přetrvávaly problémy s likviditou, jejímž hlavním zdrojem je pro řecký bankovní sektor ECB. Celkové hodnocení zástupců Trojky bylo pozitivní. Kvantitativní kritéria byla ke konci září splněna. Navzdory přetrvávajícím problémům bylo dosaženo významného pokroku zejména ve snižování rozpočtového schodku. Proto bylo opět schváleno vyplacení další tranše záchranného úvěru.

V prosinci 2010 navštívil Atény generální ředitel MMF Dominique Strauss-Kahn

(IMF, 2010e). Setkal se s prezidentem, zástupci vlády, guvernérem řecké centrální banky a dalšími zástupci státu. Na závěr své návštěvy prohlásil, že oceňuje úsilí prováděné vládou a lidem realizovat reformní kroky vedoucí k oživení ekonomiky, posílení konkurenceschopnosti a obnovení růstu zaměstnanosti. Ujistil Řeky, že MMF spolu s evropskými partnery je připraven podpořit ekonomický program a ochránit nejzranitelnější skupinu obyvatel. Dále uvedl, že řecká vláda od zavedení ozdravného programu dosáhla pokroku, zároveň však uvedl, že je ještě třeba provést mnoho ozdravných kroků.

Na přelomu ledna a února 2011 proběhla další, již **třetí revize** plnění podmínek poskytnuté finanční pomoci (IMF, 2011a). Z hodnocení Trojky vyplynulo, že ozdravný program učinil další pokrok ke splnění stanovených cílů, i když došlo ke zpoždění v základní fiskální oblasti. Problémy se objevily na příjmové straně státního rozpočtu a vážne kontrola výdajů státního rozpočtu. Jádrová inflace¹⁶ zůstává nízká navzdory rostoucím cenám komodit. Snižování jednotkových nákladů práce by mělo přispívat k růstu konkurenceschopnosti. Nadále se očekávala stabilizace ekonomiky do konce roku 2011. Vláda specifikovala střednědobou rozpočtovou strategii, která by prostřednictvím plnění dílčích cílů měla dospět k úspěšnému konci v roce 2014. Reformy byly nasazeny v oblasti daní, zdravotnictví, zaměstnávání ve veřejném sektoru i státních podnicích. Pokud jde o financování reforem, vláda stále pokračovala v zajištění postupné návratnosti prostřednictvím prodeje dluhopisů za přijatelné úrokové sazby. Implementace programu spolu s finanční mezinárodní podporou byly klíčovým prvkem úspěchu těchto reforem. Podstatné bylo zahájení privatizace státního majetku. Z oblasti finančního sektoru přicházely pozitivní informace v podobě získávání kapitálu soukromými bankami. Fond finanční stability byl připraven poskytnout podporu bankám v případě potřeby. Strukturální reformy byly implementovány. Právní předpisy upravující aspekty trhu práce, liberalizaci uzavřených profesí i reformu zdravotnictví byly přijaty. Kontrolní orgány se nyní musí zaměřit na kontrolu jejich účinnosti. Vláda se musí přesvědčit, že reformy jsou účinné a jsou dostatečné na vyřešení hluboce zakořeněných strukturálních problémů. Další kroky by měly směřovat k oživení

¹⁶ Zvýšení indexu spotřebitelských cen celého spotřebního koše očištěné o sezónní vlivy, vliv změn regulovaných cen, vliv daňových úprav a jiná administrativní opatření vedoucí ke změně cen.

cestovního ruchu, odstraňování administrativních překážek pro vývoz a posílení veřejných zakázek. Po této třetí revizi bylo vyplaceno Řecku 15 mld. eur (10,9 mld. EUR od eurozóny a 4,1 mld. EUR od MMF) v květnu 2011.

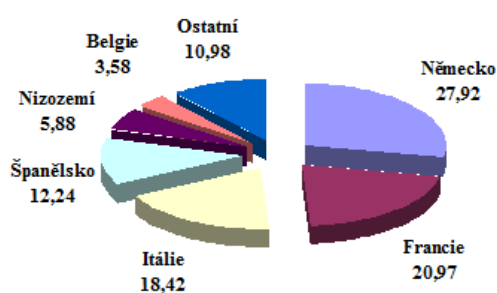
Čtvrtá revize (IMF, 2011b) proběhla v červnu 2011. Celkově významný pokrok, zejména v oblasti fiskální konsolidace, byl dosažen v průběhu prvního roku ozdravného programu. Nicméně bylo nutné zavedení dalších strukturálních reforem vedoucích ke snížení schodku státního rozpočtu, zlepšení podnikatelského prostředí a přípravu cesty pro udržitelnou hospodářskou obnovu. Recese v roce 2010 byla výraznější, než se očekávalo, ale povzbudivě působil fakt růstu vývozu díky poklesu jednotkových mzdových nákladů a klesající inflaci. Stabilizace ekonomiky se očekávala na přelomu roku. Ve fiskální oblasti bylo nutné dále snižovat deficit prostřednictvím komplexní strukturální reformy. Střednědobá strategie vlády zahrnuje významné snížení počtu zaměstnanců ve veřejném sektoru, restrukturalizaci nebo uzavření státních podniků v souladu se zachováním ochrany ohrožených skupin zaměstnanců. Na straně příjmů státního rozpočtu bylo nutné redukovat daňové úlevy, zvýšit majetkové daně a posílit iniciativu v boji proti daňovým únikům. Vláda se zavázala výrazně urychlit svůj privatizační program. Privatizační agentura vypracovala seznam majetku pro privatizaci s cílem dosáhnout tržeb ve výši 50 mld. EUR do konce roku 2015. Likvidita finančního sektoru zůstala nejistá, bankovní sektor byl v podstatě zdravý. Dalšího pokroku bylo dosaženo u strukturálních reforem. Legislativa modernizace veřejné správy, reforma zdravotnictví, zlepšení fungování trhu práce, odstranění překážek bránících zakládání a provozování živností a liberalizace dopravy byly na dobré cestě. Po čtvrté revizi následovalo vyplacení 12 mld. EUR.

Poslední **pátá revize** plnění podmínek poskytnutí finanční pomoci byla provedena v říjnu 2011 (IMF, 2011c). Podle Trojky výhled naznačoval, že recese bude hlubší, než se očekávalo v červnu 2011 a oživení se očekávalo až od roku 2013. Nicméně vývoz si zachoval stoupající tendenci za podpory snížení jednotkových nákladů práce a inflace, která se dostala pod průměr eurozóny a podle odhadů bude mít podobnou tendenci i v budoucím období. Navzdory hluboké recesi vláda dosáhla snížení schodku státního rozpočtu od začátku ozdravného programu. Dosažení fiskálního cíle pro rok 2011 však ještě nebylo v dosahu, částečně kvůli dalšímu poklesu HDP a také z důvodů

zpoždění v plnění některých dohodnutých opatření. Pokud jde o rok 2012, zástupci Trojky se domnívali, že dodatečná opatření oznámená vládou v kombinaci se zavedením střednědobé fiskální strategie by měla být dostatečná k dosažení cílové hodnoty schodku 14,9 mld. EUR. Pro roky 2013 a 2014 bude pravděpodobně nutné přijmout dodatečná úsporná opatření, která by měla být přijata v souvislosti s aktualizací střednědobé fiskální strategie do poloviny roku 2012. Tato opatření by měla být zaměřena především na výdajovou stranu rozpočtu. V oblasti privatizace došlo k určitému pokroku, ale díky zpoždění v přípravě privatizace a zhoršeným tržním podmínkám byly příjmy z privatizace v roce 2011 výrazně nižší, než se očekávalo. Vláda se však nadále zavázala získat příjmy z privatizace ve výši 35 mld. EUR do konce roku 2014. Klíčem úspěchu v této oblasti je setrvání nezávislosti privatizačních fondů na politických tlacích. Strukturální reformy pokročily v odvětví dopravy, poskytování licencí a regulovaných povolání. Celkové hodnocení bylo pozitivní především díky úspěšné fiskální konsolidaci – snižování deficitu sociálně přijatelným způsobem. Úspěch programu bude dále záviset na mobilizaci přiměřeného financování za účasti soukromého i státního sektoru. Další tranše ve výši 8 mld. EUR (5,8 mld. EUR ze strany eurozóny a 2,2 mld. EUR od MMF) byla k dispozici na začátku listopadu 2011.

Procentuální podíl jednotlivých členů eurozóny na úvěru pro Řecko znázorňuje graf 8. Z něho je zřejmé, že největší podíl na tomto úvěru mají nejsilnější ekonomiky EU – Německo a Francie, následovány Itálií, Španělskem, Belgií a Nizozemím. Ostatních 21 členů unie se podílí dohromady necelými 11 %.

Graf 8 Podíl členů Evropské unie na pomoci Řecku (v %)

Zdroj: EFSF (2012)

V rámci prvního záchranného úvěru bylo tedy Řecku vyplaceno MMF 20,1 mld. EUR a 52,9 mld. EUR bylo vyplaceno eurozónou. Celkem byla Řecku poskytnuta finanční pomoc v částce 73 mld. EUR. Zbývajících 34,5 mld. EUR (původních 37 mld. EUR bylo poníženo o částku, kterou mělo přispět Slovensko, které se rozhodlo nepodílet se na finanční pomoci Řecku) z prvního záchranného úvěru bylo vyplaceno v rámci druhého záchranného balíčku, plus dalších 130 mld. EUR – viz dále.

3.2.2 Druhý záchranný úvěr (Druhý program ekonomické nápravy Řecka)

Na konci roku 2011 řecká ekonomika vykazovala následující stavy: HDP klesl o 7,1 %, míra inflace činila 3,1 %, míra nezaměstnanosti vzrostla na 17,7 %, veřejný dluh činil 170,3 % HDP (nejhorší situace od roku 2001), deficit státního rozpočtu činil 9,5 % HDP a vládní výdaje představovaly 52 % HDP (Eurostat, 2013a-f).

V únoru 2012 dočasná řecká vláda představila další balíček úsporných opatření, který obsahoval 22% snížení minimální mzdy, zrušení 150 000 pracovních míst ve veřejném sektoru, snížení důchodů a škrtů ve zdravotnictví (Hellenic Republic Ministry of Finance, 2011). Jeho schválením splnila hlavní podmínku poskytnutí druhého záchranného úvěru ve výši 130 mld. EUR s dobou splácení do roku 2014.

Druhý záchranný úvěr v hodnotě 130 mld. EUR plus zbývajících 34,5 mld. EUR z prvního záchranného úvěru, tedy 164,5 mld. EUR, předpokládá finanční pomoc do konce roku 2014. Z této částky bude 144,7 mld. EUR financováno pomocí EFSF a MMF přispěje částkou 19,8 mld. EUR, která je součástí čtyřletého čerpání půjčky ve výši 28 mld. EUR, které bylo schváleno MMF v březnu 2012 prostřednictvím Extended Fund Facility (IMF, 2012b).

Půjčka byla schválena na program zaměřující se nadále na zlepšení konkurenceschopnosti, zlepšení fiskální pozice, obnovení finanční stability sektoru a snižování úrovně zadlužení. Druhý záchranný úvěr byl schválen na základě hodnocení Trojky, že Řecko uspokojivě plní stanovené podmínky.

První splátka byla poskytnuta MMF okamžitě v částce 1,6 mld. EUR (viz tabulka 3). Další splátka následovala v roce 2013 ve výši 3,2 mld. EUR. EFSF přispělo částkou 74 mld. EUR krátce po schválení finanční pomoci. 34,3 mld. EUR bylo vyplaceno

v prosinci 2012. V roce 2013 pak následovaly další splátky (přehled čerpání úvěru znázorňuje tabulka 3).

Tabulka 3 Přehled čerpání 2. záchranného úvěru (v mld. EUR)

Datum	EFSF	MMF	Celkem
březen-červen 2012	74,0	1,6	75,6
prosinec 2012	34,3	-	34,3
leden 2013	7,2	-	7,2
leden 2013	2,0	3,2	5,2
únor 2013	2,8	-	2,8
květen 2013	2,8	-	2,8
květen 2013	4,2	1,7	5,9
červen 2013	3,3	-	3,3
červenec 2013	2,5	1,8	4,3

Zdroj: European Commission (2012), vlastní úprava (15.6.2013)

Ve zprávě MMF z 16. ledna 2013 (po **první a druhé revizi**) bylo uvedeno, že výkonná rada schválila vyplacení 3,2 mld. EUR (IMF, 2013a). Výkonná rada také konstatovala, že ozdravný proces byl pozdržen kvůli volbám, které proběhly v červnu 2012, a že se program nápravy ubírá správným směrem, i když byl díky hlubší recesi upraven. Fiskální konsolidace byla prodloužena do roku 2016. Prioritou zůstává obnovení růstu ekonomiky, konkurenceschopnosti a udržitelnosti dluhu.

V květnu 2013 dokončila výkonná rada MMF již **třetí revizi** Řecka (IMF, 2013b). Po této revizi bylo vyplaceno 1,74 mld. EUR. Výkonná rada oznámila, že v souvislosti s poklesem hospodářství je stále velmi vysoká míra nezaměstnanosti. Nejvyšší představitelka MMF Christine Lagarde uvedla, že Řecko podniklo významné kroky ve snižování fiskální nerovnováhy a obnovení konkurenceschopnosti (IMF, 2013c). Nejvyšší prioritou bylo zabránit daňovým únikům. Dále bylo konstatováno, že je třeba dokončit kroky vedoucí k reformě veřejné správy (snížit počet zaměstnanců, snížit náklady, zvýšit efektivitu a spravedlivé zacházení) a velké úsilí je potřeba nadále věnovat obnovení konkurenceschopnosti především prostřednictvím reformy trhu práce. Dále je třeba zlepšit podnikatelské prostředí včetně liberalizace regulovaných povolání. Rekapitalizace bank se blížila již ke svému závěru. Nadále byl očekáván vysoký veřejný dluh, je tedy potřeba provést další úsporné kroky, aby byl dluh snížen pod 110 % HDP do roku 2022.

29. července 2013 byla dokončena **čtvrtá revize** (IMF, 2013d) plnění podmínek a schváleno vyplacení 1,8 mld. EUR. Podle nejvyšší představitelky MMF Christine Lagarde řecké orgány učinily další vítaný pokrok ve snižování fiskální i vnější nerovnováhy (IMF, 2013d). Nicméně, pokrok v oblasti institucionálních a strukturálních reforem ve veřejném sektoru i mimo něj byl stále nedostatečný vzhledem k problémům, kterým Řecko čelí. Klíčem k hospodářskému oživení a udržitelnému růstu jsou tedy ještě větší reformní snahy.

Druhý záchranný úvěr zahrnoval příspěvek soukromého sektoru v podobě dobrovolné výměny dluhopisů, která výrazně snížila řecké dluhové zatížení. V průběhu roku 2012 však při zavádění dohodnutých opatření v mnoha oblastech docházelo ke značným zpožděním a makroekonomické podmínky se výrazně zhoršily v důsledku zvýšené politické nejistoty v souvislosti s dvojími volbami (v květnu 2012 a v červnu 2012). Objevily se významné pochybnosti ohledně schopnosti a ochoty řecké vlády provádět fiskální a strukturální reformy potřebné k obnovení udržitelnosti dluhu a konkurenceschopnosti. Po druhých volbách v červnu 2012 se nová řecká vláda zavázala vrátit k plnění programu. Trajektorie fiskální konsolidace v rámci druhého programu byla v prosinci 2012 revidována, aby zohlednila horší, než očekávaný makroekonomický vývoj. To vedlo k revizi cíle pro primární saldo za rok 2012 z -1,0 % HDP na -1,5 % HDP a cíl dosažení primárního přebytku ve výši 4,5 % HDP byl posunut z roku 2014 na rok 2016 (ECB, 2013). Termín pro nápravu nadměrného schodku byl rovněž prodloužen z roku 2014 na rok 2016. K uzavření fiskální mezery, která byla pro období 2013–2014 odhadnuta na zhruba 13,5 mld. EUR (7,3 % HDP), úřady sestavily převážně výdajově orientovaný konsolidační balíček, který je součástí střednědobé fiskální strategie pro roky 2013–2016 (ECB, 2013).

Pokud jde o poměr veřejného dluhu k HDP, dosažení hodnoty 120 % do roku 2020 již v době schválení druhého programu nebylo možné. S cílem snížit dluh a usnadnit financování programu se Evropská unie 26. a 27. listopadu 2012 shodla na řadě opatření ke snížení dluhu včetně možnosti jeho zpětného odkupu (IMF, 2012c). S ohledem na dopad opatření ke snížení dluhu včetně úspěšného završení zpětného odkupu dluhu v prosinci 2012 a za předpokladu důsledného plnění programu se očekává, že míra dluhu

v roce 2020 dosáhne 124 % HDP a do roku 2022 výrazně poklesne pod 110 % HDP (IMF, 2012c).

Ani tento druhý záchranný úvěr však výrazně nezlepšil hlubokou recesi, ve které se Řecko ocitlo. Velmi často se diskutuje o tom, že Řecko bude potřebovat další finanční pomoc již po roce 2014 (Eurozprávy, 2012).

3.3 Opatření řecké vlády

V říjnu roku 2009 řecká vláda odhadla schodek státního rozpočtu země za rok 2009 zhruba na 12,5 % HDP, tedy více než dvojnásobek původně očekávaného deficitu. Ve skutečnosti činil deficit státního rozpočtu za rok 2009 15,6 % HDP, byl tedy ještě o 3 p. b. vyšší, než upravené očekávání (Eurostat, 2013a-f). V lednu 2010 ve snaze uklidnit finanční trhy oznámila řecká vláda cíl snížit rozpočtový schodek země na 2,8 % HDP do roku 2012. Ve skutečnosti činil deficit státního rozpočtu za rok 2012 10 % HDP (Eurostat, 2013a-f), což byl o více než 7 p. b. horší výsledek, než byl stanovený cíl.

V únoru 2010 řecká vláda navrhla reformu důchodového a daňového systému a představila plán na snížení mezd ve veřejném sektoru. Koncem února Řecko zasáhla generální stávka proti úsporným plánům vlády. V březnu však vláda ve snaze vrátit veřejné finance pod kontrolu oznámila první kolo úsporných opatření, která měla přinést 4,8 mld. EUR tedy asi 2 % HDP (IMF, 2011d).

V dubnu 2010 následovala reforma daní. Řecký premiér Jorgos Papandreu oznámil, že se Řecko dohodlo s orgány EU a MMF na historicky bezprecedentní finanční pomoci výměnou za další hluboká úsporná opatření (IMF, 2010f). Konkrétní kroky Programu stability a růstu byly obsahem dalšího balíčku opatření, který si jako podmínku poskytnutí finanční pomoci daly MMF a ECB (viz předchozí části této bakalářské práce). Hlavní úsporná opatření se týkala veřejného, soukromého i bankovního sektoru, zdanění a důchodů (European Commission, 2010). Mzdy ve veřejném sektoru byly sníženy o 12 % a zmraženy do roku 2014. Byly výrazně omezeny 13. a 14. platy. Hlavní sazba DPH byla nejdříve v březnu 2010 zvýšena z 19 % na 21 % a posléze v září 2010 opětovně zvýšena z 21 % na 23 %. Spotřební daň z pohonných hmot, cigaret a alkoholu byla zvýšena o 10 %. Dalším předpokladem bylo i zvýšení nebo zavedení dalších daní, například pro provozovatele hazardních her.

V soukromém sektoru byl revidován zákon zakazující propustit více než 2 % zaměstnanců každý měsíc a byla upravena výše minimální mzdy. Vláda se rozhodla podpořit banky částkou 17 mld. EUR a přislíbila konzultovat s MMF, EK a ECB nezávislý fond finanční stability pro poskytování kapitálové podpory bankám podle potřeby. Věková hranice odchodu do důchodu byla posunuta na 65 let pro muže a na 60 let pro ženy. Nárok na plný důchod vznikne pracujícím po odpracování 40 let, ne po 37 letech, jak tomu bylo doposud. Výše důchodů se nadále bude odvíjet od celkové výše příjmů za celý produktivní život, ne za výši příjmů posledních 5 let před odchodem do důchodu. Důchody pod 1400 EUR byly osvobozeny od daně, u důchodů vyšších než 1400 EUR se daně zvednou od 3 % do 10 % (pro důchody vyšší než 3500 EUR). Starobní důchody v Řecku byly vypláceny ve 14 měsíčních splátkách, 13. a 14. splátky byly zrušeny a byly nahrazeny jednorázovým bonusem ve výši 800 EUR pro osoby starší 60 let a pobírající důchod nižší než 2500 EUR. Důchody byly také zmrazeny na úroveň roku 2009. Dalším cílem byla podpora hospodářské činnosti v oblasti zakládání podniků a udělování licencí. Kromě profese autodopravců, která již byla deregulována, byly deregulovány další, doposud regulované profese (European Commission, 2011). Výčet dalších problémů, které musí řecká vláda řešit, zahrnoval dokončení privatizace a zkvalitnění výběru daní. Značná část obyvatel z nejvyšší vrstvy společnosti neplatila doposud vůbec žádné daně. Podporou pro výběr těchto daní měla být všeobecná dohoda, zavazující banky ve Švýcarsku, Lichtenštejnsku a dalších zemích, podat informace o účtech řeckých obyvatel. Jako nezbytná se nadále jevila reforma celého veřejného sektoru, územně samosprávná reforma i novela investičního zákona.

V únoru roku 2011 řecká vláda představila ambiciózní plán, který měl za cíl omezení daňových úniků (European Commission, 2011). Návrh zákona předložený parlamentu navrhoval trest odnětí svobody pro lidi odsouzené za neplacení závazků z daní z příjmů nad 75 000 EUR a z DPH nad 150 000 EUR. Oficiálně příjmy z daní mezitím vzrostly za rok 2010 jen o 5,5 % namísto předpokládaných 13,8 %, a to i navzdory výše uvedenému zvýšení DPH, daně na paliva nebo tabákové výrobky. Dalším zdrojem příjmů byla privatizace státních podniků, i když Řecko zpočátku nebylo ochotné k tomuto kroku přistoupit. Pod tlakem Německa a ostatních států eurozóny nakonec v květnu 2011 spustilo plán privatizace, který by měl přinést 50 mld. EUR

v průběhu následujících 5 let (European Commission, 2011). Vzhledem k rizikům, která představoval stále hrozící bankrot Řecka, rozhodla EU na mimořádném summitu 21. července 2011 představit nový balíček pomoci Řecku (IMF, 2012b). Hlavním důvodem byla hrozba kolapsu řeckého bankovního sektoru. EK s MMF a dobrovolným příspěvkem od soukromých investorů měla uvolnit minimálně dalších 109 mld. Eur, později však tato půjčka dosáhla až 130 mld. eur (viz předchozí text této bakalářské práce). Poskytnutí finanční pomoci bylo tedy vázáno na splnění řady podmínek, které mělo Řecko splnit v určených termínech, aby mu byla uvolňována finanční pomoc v jednotlivých tranších.

V červenci 2011 banky souhlasily s odpuštěním 21 % dluhu (IMF, 2011d). Řecký dluh, který přerostl 340 mld. EUR, dostal příznivější splátkový kalendář (Toman, 2012). Řecku se však nedařilo dodržovat podmínky půjčky a byl schválen další balík úsporných opatření, která vyvolala novou vlnu protestů v Řecku (Toman, 2012). Řecko dostává příslib 6. tranše ve výši 8 mld. EUR a banky odpouští Řecku polovinu dluhu (viz tabulka 2). Státní dluh přesáhl 350 mld. EUR. Podmínkou MMF, aby poskytl spolu s EU druhý úvěrový balík v konečné výši 130 mld. EUR, byla dohoda o odpisu soukromých dluhů.

V únoru 2012 oznámili ministři eurozóny, že pomoc bude možná pouze realizací dalších škrtnů a reforem, což vyvolalo rozpory mezi řeckými politiky, kteří došli ke kompromisu (snížení minimální mzdy, ale zachování třináctých a čtrnáctých platů). Z požadavků MMF a EU splnilo Řecko plán na restrukturalizaci bank a pokročilo v detailech privatizace (Toman, 2012). Zemi opět zasáhla stávka. Řecko se dostalo do bludného kruhu úsporných balíčků a ekonomického propadu. Schválením úsporných opatření získalo Řecko půjčku ve výši 130 mld. EUR. Trojka věřitelů EU, ECB a MMF požadovala však od Řecka prosazení dalších úspor.

V květnu 2012 proběhly v Řecku volby, které byly pro EU zklamáním (nevznikla jasná většina podporující vládní škrty a reformy), v červnu 2012 se konaly v Řecku volby nové.

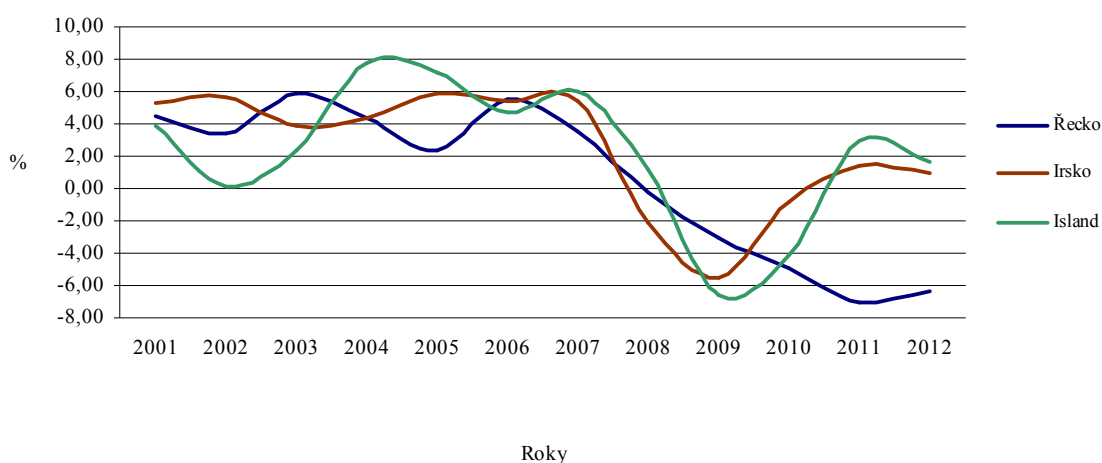
27. listopadu 2012 se ministři eurozóny dohodli se zástupci MMF, že Řecko získá další půjčky ze záchranného balíku (viz tabulka 3).

Jak již bylo uvedeno výše, Řecko se zavázalo k řadě úsporných opatření, mezi které patřila důchodová reforma, reforma daní, úprava platů státních zaměstnanců a další opatření, která měla vést ke snížení rozpočtového deficitu do roku 2012 o 30 mld. EUR. Přes veškerá úsporná opatření a finanční pomoc od EU a MMF se situace v Řecku výrazně nelepší, řecká ekonomika je nadále v recesi. Do problémů se Řecko dostalo díky velkým dluhům, z kterých mu měly pomoci přísné škrty, které však ekonomiku utlumily. Je zřejmé, že Řecko bude pravděpodobně potřebovat další finanční pomoc. Řada ekonomů se shoduje na názoru, že Řecko by mělo vystoupit z eurozóny. Např. ekonom Prouza řekl, že: „*Pokud by šlo pouze o Řecko a žádnou jinou zemi, nestalo by se nic zásadního, eurozóně i celé Unii by to naopak prospělo. Problém ale je řetězová reakce strachu a paniky, kterou by to mohlo vyvolat – a vzhledem k neschopnosti Angely Merkelové překročit svůj stín a souhlasit s jediným možným řešením (větší prostor pro podporu růstu evropských ekonomik a solidární společné eurobondy) by se do problému mohly dostat i velké a důležité ekonomiky Unie (Španělsko a možná znovu i Itálie)*“ (FINMAG, 2012). Stejný zdroj cituje i ekonoma Macha, který si také myslí, že odchod Řecka z eurozóny by byl velkou úlevou a cestou k oživení řecké ekonomiky.

3.4 Základní porovnání řecké krize s krizemi v Irsku a na Islandu

Porovnání základních makroekonomických ukazatelů Irska, Islandu a Řecka znázorňují následující grafy 9 – 11.

Graf 9 Tempo růstu HDP Řecka, Irska a Islandu 2001 – 2012 (v %)

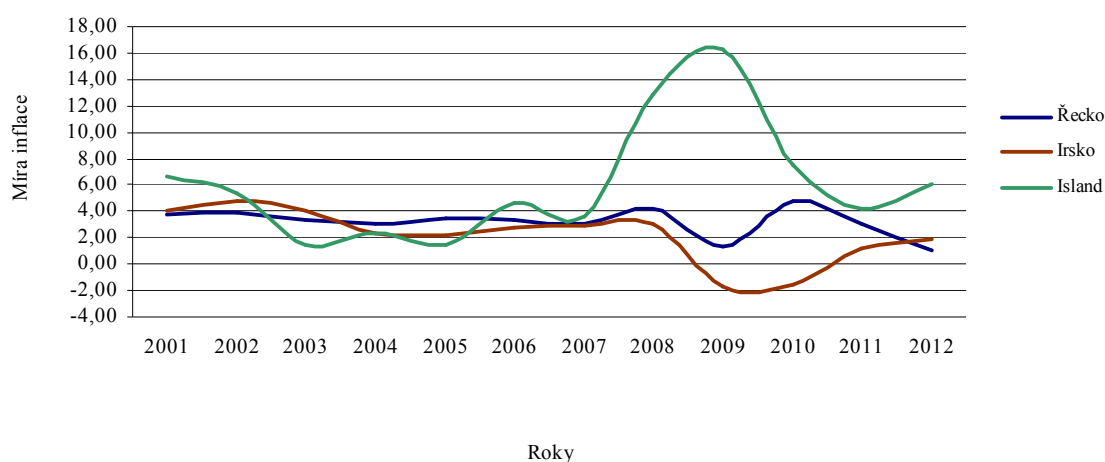

Zdroj: Eurostat (2013d), vlastní úprava (23.7.2013)

Z grafu 9 je patrné, že finanční krize měla dopad na ekonomiku všech sledovaných zemí. V Irsku došlo k výraznému poklesu HDP v roce 2009 o 5,5 %, situace v zemi se zhoršovala a Irsko bylo nuceno požádat v roce 2010 o pomoc. Od roku 2011 se HDP mírně zvyšuje, v roce 2011 o 1,4 % a v roce 2012 o 0,9 %. Irsko tak v roce 2012 zaznamenalo jedno z nejvyšších temp růstu v eurozóně. Rovněž u islandské ekonomiky došlo po dramatickém poklesu HDP v letech 2009 (-6,6 %) až 2010 (-4,1 %) k nastartování ekonomiky a podařilo se opět obnovit růst. V roce 2011 došlo k růstu o 2,9 % a v roce 2012 o 1,6 %. Nejhorší situace byla v Řecku, kde od roku 2008 dochází k poklesu HDP, náročným rokem pro ekonomiku byl rok 2011, kdy byla uskutečněna řada úsporných opatření vedoucí k fiskální konsolidaci, ekonomické revitalizaci a strukturálním reformám. K výraznému poklesu HDP došlo i v roce 2011 o 7,1 % a v roce 2012 o 6,4 %. Vývoj řecké ekonomiky je tedy stále poznamenán hlubokou recesí.

Následující graf 10 porovnává míru inflace ve sledovaných zemích.

Graf 10 Míra inflace Řecka, Irska a Islandu 2001 – 2012 (v %)

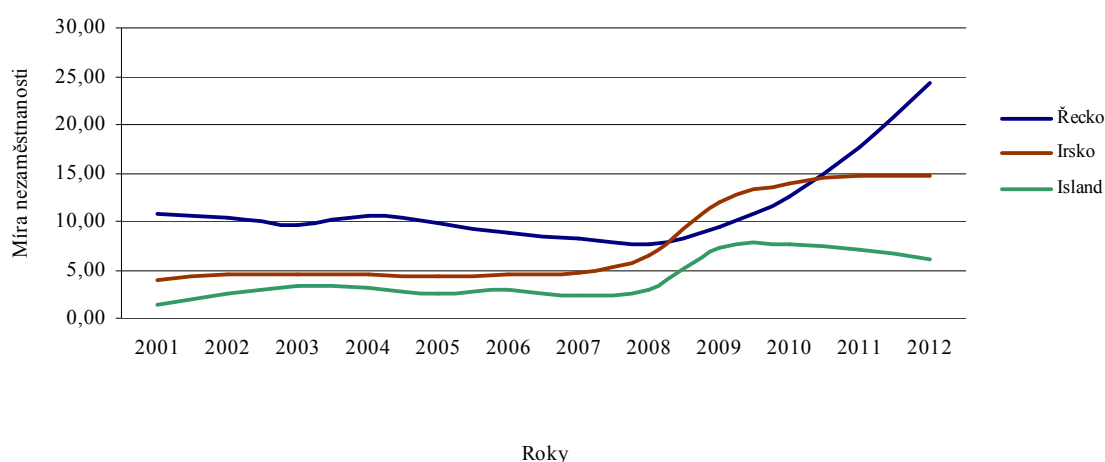
Zdroj: Eurostat (2013b), vlastní úprava (23.7.2013)

Z grafu 10 je patrná vysoká míra inflace u Islandu, která představovala poměrně závažný problém. V letech 2008 (12,8 %) a 2009 (16,3 %) došlo k prudkému nárůstu inflace, tu se však podařilo v roce 2011 snížit na 4,2 %. V roce 2012 však došlo k opětovnému zvýšení na 6 %, což bylo způsobeno zvýšením DPH a zvýšením cen některých služeb. V Irsku se inflace pohybovala v letech 2004 až 2008

v rozmezí 2,2 % - 3,1 %, poté se v roce 2009 ceny prudce propadly a došlo k desinflaci¹⁷. V roce 2012 činila míra inflace 1,9 %, došlo k nárůstu spotřebitelských cen. V Řecku se míra inflace pohybovala v letech 2001 – 2008 mezi 3 – 4 %, k nárůstu došlo vlivem krize, v roce 2010 to bylo 4,7 %. Pozitivní je výrazný pokles v roce 2012 na 1,0 %.

Graf 11 znázorňuje míru nezaměstnanosti.

Graf 11 Míra nezaměstnanosti Řecka, Irska a Islandu 2001 – 2012 (v %)

Zdroj: Eurostat (2013a), vlastní úprava (23.7.2013)

Míra nezaměstnanosti byla nejvyšší u Řecka, od roku 2009 neustále stoupala. V roce 2012 se dostala dokonce na hodnotu 24,3 %. I v Irsku došlo k nárůstu míry nezaměstnanosti, v roce 2009 to bylo 12 %, v roce 2012 14,7 %. K nárůstu míry nezaměstnanosti došlo vlivem probíhající krize, ale také díky následným vládním úsporným opatřením. U Islandu lze také zaznamenat růst míry nezaměstnanosti, v roce 2009 (7,2 %), v roce 2010 (7,6 %). Poté dochází k mírnému poklesu v roce 2011 na 7,1 %. V roce 2012 došlo ke snížení míry nezaměstnanosti na 6 %, což bylo způsobeno zejména vládní politikou podpory zaměstnanosti.

Daňové podmínky v **Irsku** (nízká korporátní daň¹⁸) způsobily příliv zahraničních investorů, především z USA. To způsobilo strmý ekonomický růst v 90. letech

¹⁷ Desinflace je pokles tempa míry inflace (Pavelka, 2007).

¹⁸ Daň z příjmů právnických osob.

minulého století; nástup světové finanční krize a provázanost s obchodními partnery USA se projevil v plné síle a země tak pocítila silné dopady finanční krize (CzechTrade, 2012a). Podle Hartmana (2012) se Irsko do problémů dostalo kvůli bankovní krizi, která poškodila tamní ekonomiku, zničila pověst země a země byla nucena požádat o mezinárodní finanční pomoc. Podle autora problémy irských bank způsobilo obrovské množství úvěrů, které si finanční ústavy nabraly v zahraničí, aby na domácí půdě mohly financovat masivní realitní boom; s příchodem krize začaly ovšem ceny nemovitostí prudce klesat a banky se zanedlouho ocitly bez prostředků. V irském případě šlo o krizi soukromých úvěrů, nikoli státních, tedy o klasickou bankovní krizi, nikoli o krizi veřejných financí. 30. září 2008 byla vláda nucena se zaručit za 100 % vkladů na účtech a do některých bank vstoupila. Nejprve to vypadalo, že vstup bude krátký a malý, ale nakonec se ukázalo, že vláda byla nucena do bank vložit více, než tušila a byla nucena požádat o pomoc (Pikora a Šichtářová, 2011). V listopadu 2010 si Irsko vyjednalo od MMF a EU finanční pomoc v objemu 85 mld. EUR kvůli výdajům na sanaci ztrátových bank. MMF přispěl částkou 22,5 mld. EUR (IMF, 2010g). Půjčka byla schválena na tři roky a první část peněz (5,8 mld. EUR) byla poskytnuta okamžitě. Stejně jako Řecko bylo i Irsko povinno učinit radikální úsporná opatření, která by zabránila dalšímu propadu ekonomiky. Půjčka od MMF a EU byla podmíněna provedením reorganizace bankovního systému, jehož výsledkem mělo být vytvoření menšího a lépe kapitalizovaného bankovního systému, a fiskální konsolidací, kde hlavním zadáním bylo snížení deficitu HDP na úroveň 3 % do roku 2015, snížení nezaměstnanosti a vyřešení problematických hypotečních úvěrů (IMF, 2010g).

Island je ostrovním státem, kde žije 321 857 obyvatel (CzechTrade, 2012b). Ekonomika tohoto státu byla na vysoké úrovni, během krátkého období se Island stal velkým finančním centrem. V roce 2008 však byla islandská ekonomika zasažena krizí. Tři největší islandské banky byly vzaty pod konkurzní správu a islandská koruna ztratila na hodnotě; banky prodávaly svá aktiva a lidé začali ve velkém vybírat své vklady (CzechTrade, 2012b). Vláda nebyla schopna bez zahraniční pomoci stabilizovat islandskou korunu a požádala v roce 2008 o pomoc MMF a EU. V listopadu 2008 výkonná rada MMF schválila půjčku ve výši 2,1 mld. USD se splatností dva roky (IMF, 2008). K okamžité dispozici měla země 827 mil. USD a zbytek byl Islandu

poskytnut v osmi splátkách po 155 mil. USD. Opět byla tato půjčka podmíněna zavedením úsporných opatření. Půjčka se zaměřuje na řešení klíčových problémů, a to zejména zabránění oslabování koruny, zajištění střednědobé fiskální udržitelnosti a restrukturalizaci bank (IMF, 2008).

Podle Kalába (2012) je Island příkladem naprosto odlišného řešení finanční krize; Island odmítl zachránit banky a nechal je zkrachovat. Místo toho, aby dluh spláceli daňoví poplatníci za cenu výrazných sociálních škrtů, na Islandu došlo ke krachu bank; stát zaručil pouze vklady svých občanů, ale odmítl zaplatit zahraničním investorům (Kaláb, 2012). Ačkoliv finanční krize na Islandu byla považována za nejhorší finanční krizi v historii, neměla takové ekonomické dopady jako u jiných zemí. Dle ekonomů se na rychlém vzestupu ekonomiky podílely tyto faktory (Lamant, 2011): oslabení měnového kurzu, princip „too big to save“ (příliš velký na to, aby mohl být zachráněn), podle kterého se zachraňovaly nejdůležitější bankovní instituce proto, aby nedošlo k dominovému efektu a pádu menších bank, a relativně mírná úsporná opatření, která byla přijata ve spolupráci se sociálními partnery.

Všechny tři sledované země (Řecko, Irsko a Island) se dostaly do velkých problémů. U Řecka to bylo zejména špatným stavem veřejných financí a snižující se konkurenceschopností, ale i zavedením eura. U Irska však důvodem špatné ekonomické situace nebyl vládní dluh, ale prasknutí realitní bubliny, která dohnala zemi až k žádosti o mezinárodní finanční pomoc. Problémy irských bank byly způsobeny obrovským množstvím úvěrů, které finanční ústavy získaly v zahraničí, aby mohly financovat masivní realitní boom. Na rozdíl od Řecka se však situace v Irsku zlepšovala a díky protržní politice a důrazným reformám se Irsko pomalu dostává z recese. Island byl první evropskou zemí, která pocítila finanční krizi plnou silou. U Islandu lze označit za hlavního viníka finanční krize bankovní sektor. Islandské ekonomice se podařilo obnovit růst a nastartovat ekonomiku již v roce 2011. Lze tedy říci, že příčiny krize ve sledovaných zemích byly různé a každá země se s nimi vyrovnává jinak. Všechny tři země využily při řešení finanční krize pomoci od Evropské unie a MMF.

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo poskytnout ucelený přehled o vývoji dluhové krize v Řecku a o půjčkách, které tato jihoevropská země získala na ozdravení své ekonomiky především od MMF a Evropské unie.

Řecko prochází od roku 2009 hospodářskou krizí, která nemá v historii moderní Evropy obdoby. Kořeny krize sahají do minulosti a bude potřeba podniknout takové kroky, které povedou ke vzniku nového, dynamického a konkurenceschopného Řecka. Od roku 2006 v Řecku postupně klesalo tempo růstu HDP, v roce 2009 byl vykázán pokles HDP ve výši 3,1 %. V tomto roce začala také výrazně růst míra nezaměstnanosti, která v roce 2012 dosáhla rekordní úrovně 24,3 %. Rok 2009 byl dále charakteristický tím, že Řecko vykázalo výrazný deficit státního rozpočtu, který činil 15,6 % HDP, vládní výdaje přitom v roce 2009 představovaly 54 % HDP. Díky vývoji ekonomiky v roce 2009 a v letech předchozích dosáhl veřejný dluh Řecka hodnoty 300 mld. EUR, což bylo 129,7 % HDP. Na počátku roku 2010 tak bylo zřejmé, že se Řecko neobejde bez pomoci mezinárodních institucí. Za hlavní příčiny tohoto ekonomického vývoje lze označit především vysoké vládní výdaje, daňové úniky, korupci a společnou měnovou politiku, které způsobily rostoucí deficity státních rozpočtů a růst veřejného dluhu.

Tato bakalářská práce se zabývala záchrannými úvěry, které byly Řecku poskytnuty EU a MMF. Balíček pomoci Řecku byl realizován dvěma záchrannými úvěry, první byl schválen v květnu 2010 a druhý v březnu 2012. Čerpání probíhalo a nadále probíhá postupně prostřednictvím tzv. tranší. V rámci prvního záchranného úvěru bylo Řecku uvolněno 73 mld. EUR, v rámci druhého záchranného úvěru to bylo (do července 2013) 141,4 mld. EUR. Z těchto prostředků poskytl MMF celkovou částku ve výši 28,4 mld. EUR. Úvěry byly poskytnuty za přesně stanovených podmínek, které byly spojeny s klíčovými problémy řecké ekonomiky, resp. s jejich postupným odstraňováním. Za klíčové problémy, kterým řecká vláda musí věnovat pozornost, byly označeny: vysoká zadluženost, kde je třeba obnovit důvěru a fiskální udržitelnost, nedostatek konkurenceschopnosti a stabilita bankovního sektoru.

Postupné uvolňování prostředků bylo realizováno na základě revizí, které ověřovaly plnění stanovených podmínek úvěrů, prostřednictvím tranší. Významným

předpokladem pro poskytnutí pomoci ze strany EU a MMF byla postupná opatření řecké vlády, která měla vyústit ve zlepšení ekonomické situace země a v navrácení její konkurenceschopnosti. Opatření se promítala do všech oblastí života země. Byla snaha stabilizovat státní rozpočet, a to jak na straně příjmů (daňová politika, výběr daní, oživení hospodářského růstu, privatizace), tak i na straně výdajů (omezení vládních výdajů, důchodová reforma, zdravotnická reforma atd.). Realizace uvedených opatření řecké vlády byla po celou dobu provázena nepokoji, protože byla spojena s růstem nezaměstnanosti, která v roce 2012 dosáhla rekordní úrovně 24,3 %. Realizovaná opatření přitom nevyústila v očekávané výsledky. V roce 2012 řecká ekonomika klesala (tempo růstu HDP činilo -6,4 %) a veřejný dluh dosáhl hodnoty 304 mld. EUR, což bylo 156,9 % HDP.

Vývoj v letech 2010 – 2012 ukázal, že cesta z recese nebude jednoduchá. Přes všechna opatření, která dosud řecká vláda provedla, a přes finanční pomoc od Evropské unie a MMF se Řecko stále potýká s velkými problémy. K překonání krize takového rozsahu bude zapotřebí provést velmi široké a komplexní změny a reformy. Pokud bude chtít Řecko obnovit svoji konkurenceschopnost, bude muset reorganizovat velkou část své veřejné správy, provést důkladnou revizi hospodářství a vytvořit nová pracovní místa. Ačkoli řada opatření již byla provedena a Řecko dosáhlo určitého pokroku v oblasti fiskální nerovnováhy, omezení výdajů a zvýšení daňových příjmů, problémy nadále přetrvávají. Řecko zažívá dlouhodobou recesi s vysokou nezaměstnaností, která souvisí i s opatřeními plynoucími z podmínek záchranných úvěrů. Realizace úspěšných opatření však byla, je a v budoucnu i určitě bude hlavní podmínkou poskytnutí finanční pomoci Řecku Evropskou unií a MMF.

Ukazuje se, že ozdravný proces řecké ekonomiky bude i nadále velmi náročný a určitě dlouhodobý. Následky dluhové krize v Řecku nenesou pouze občané Řecka, ale v podstatě občané všech států eurozóny, kteří byli nuceni solidárně přispět na záchranu této malé jihoevropské ekonomiky.

Literatura

CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika. Obecné trendy rozvoje*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 273 s. ISBN 978-80-7400-155-0.

DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

KOHOUT, P. *Finance pro krizi: Evropa na cestě do neznáma*. 3. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. 328 s. ISBN: 978-80-247-4019-5.

LAW 3845/2010 (FEK A'65/6-5-2010), Measures for the Application of the Support Mechanism for the Greek Economy by Euro Area Member States and the IMF.

PAVELKA, T. *Makroekonomie*. 2. vydání. Praha: VŠEM, 2007. ISBN 978-80-86730-21-9.

PIKORA, V., ŠICHTÁŘOVÁ, M. *Všechno je jinak aneb Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-4207-6.

SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 256 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

SUCHARDA, B. *Články dohody*. Praha: Československá obchodní a průmyslová komora, 1979.

ŠTIKOVÁ, R. Členství Československa v Mezinárodním měnovém fondu v období 1945 – 1954. *Mezinárodní vztahy*, 3/2009, 74-91.

ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Praha: VŠEM, 2007. ISBN 978-80-86730-04-2.

Internetové zdroje

BUŘÍNSKÁ, B. Pohled do historie: Jak začala Velká hospodářská krize v roce 1929. [online]. 2008 [cit 2012-08-17]. Dostupné z WWW: http://finance.idnes.cz/pohled-do-historie-jak-zacala-velka-hospodarska-krize-v-roce-1929-p7g-/bank.aspx?c=A081022_135219_bank_bab.

Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade. Irsko – ekonomická charakteristika země. [online]. 2012a [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irsko-ekonomicka-charakteristika-zeme-18926.html>.

Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade. Island – ekonomická charakteristika země. [online]. 2012b [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/island.html>.

Česká agentura na podporu obchodu CzechTrade. Řecko – základní informace o teritoriu. [online]. 2013 [cit. 2013-07-01]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/recko-zakladni-informace-o-teritoriu-19219.html>.

Česká televize. MMF bude půjčovat zemím, které jsou v krizi kvůli ostatním. [online] 2011 [cit. 2012-09-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/154174-mmf-bude-pujcovat-zemim-ktere-jsou-v-krizi-kvuli-ostatnim/>.

Economia. Řecká dluhová krize. [online]. 2012 [cit. 2012-12-18]. Dostupné z WWW: <http://byznys.ihned.cz/tagy/Recko-3863>.

European Central Bank (ECB). [online]. 2013 [cit. 2013-07-18]. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2012cs.pdf>.

European Commission (EC). Economic Adjustment Programme for Greece. [online]. 2010 [cit. 2012-12-18]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2010/pdf/ocp61_en.pdf.

European Commission (EC). Economic Adjustment Programme for Greece. [online]. 2011 [cit. 2012-12-18]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2011/pdf/ocp77_en.pdf.

European Commission (EC). Financial assistance to Greece. [online]. 2012 [cit. 2013-06-15]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/greek_loan_facility/index_en.htm.

European Financial Stability Facility (EFSF). [online]. 2012 [cit. 2012-11-17]. Dostupné z WWW: <http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>.

European Stability Mechanism. [online]. 2013 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z WWW: <http://www.esm.europa.eu>.

EUROSTAT. General government deficit. [online]. 2013e [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

EUROSTAT. General government gross debt. [online]. 2013c [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

EUROSTAT. General government gross dept. [online]. 2013g [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tssdde410&plugin=1>.

EUROSTAT. HICP - inflation rate. [online]. 2013b [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tec00118&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>.

EUROSTAT. Real GDP growth rate. [online]. 2013d [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

EUROSTAT. Total general government expenditure. [online]. 2013f [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

EUROSTAT. Unemployment rate by sex. [online]. 2013a [cit. 2013-07-23]. Dostupné z WWW:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t_sdec450&plugin=1.

Eurozprávy. Papadimos: Řecko bude potřebovat třetí záchranný balík pomoci. [online]. 2012 [cit. 2013-11-05]. Dostupné z WWW: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/evropa/46736-papadimos-recko-bude-potrebovat-treti-zachranny-balik-pomoci/>.

FINMAG. Co bude po odchodu Řecka z eurozóny? 2012 [cit. 2013-11-05]. Dostupné z WWW: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/anketa/anketa-co-bude-po-odchodu-recka-z-eurozony/>.

HARTMAN, O. Krize EURA: Charakteristika problémů zemí eurozóny. [online]. 2012 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z WWW: <http://www.fxstreet.cz/krize-eura-charakteristika-problemu-zemi-eurozony.html>.

Hellenic Republic Ministry of Finance. Hellenic National Reform Programme 2011-2014. [online]. 2011 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_greece_en.pdf.

HOLMAN, R. Euro přispělo k zadlužení Řecka. [online]. 2010 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <http://kovanda.blog.tyden.cz/clanky/4408/euro-prispelo-k-zadluzeni-recka-robert-holman.html>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2008 [cit. 2012-09-18] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2008/car102408a.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010a [cit. 2012-09-18] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr10111.pdf>

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010b [cit. 2012-09-18] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/survey/so/2010/new050910a.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010c [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10335.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010d [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10454.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010e [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10475.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010f [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10176.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2010g [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10462.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2011a [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2011/pr1137.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2011b [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2011/pr11212.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2011c [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2011/pr11359.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2011d [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/loi/2011/grc/070411.pdf>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2012a [cit. 2012-09-18] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2012b [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2012/pr1285.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2012c [cit. 2013-06-20] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/tr/2012/tr112912.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2013a [cit. 2013-07-05] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2013/pr1313.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2013b [cit. 2013-08-12] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2013/pr13195.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2013c [cit. 2013-08-12] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2013/pr13195.htm>.

International Monetary Fund (IMF). [online]. 2013d [cit. 2013-08-12] Dostupné z WWW: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2013/pr13280.htm>.

KALÁB, M. Našel Island nové řešení hospodářských problémů? [online]. 2012 [cit. 2013- 01-21]. Dostupné z WWW: <http://www.blisty.cz/art/62317.html>.

Konkursní noviny. Definice úpadku není stálou konstantou. [online]. 2012 [cit. 2013- 05-21]. Dostupné z WWW: <http://www.kn.cz/clanek/definice-upadku-neni-stalou-konstantou>.

LAMANT, L. Vyjít z krize po špičkách. [online]. 2011 [cit. 2013- 01-21]. Dostupné z WWW: <http://www.presseurop.eu/cs/content/article/591221-vyjit-z-krize-po-spickach>.

Ministerstvo financí České republiky (MF ČR). [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mfo_imf.html.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (MZV ČR). Řecko – ekonomická charakteristika země. [online]. 2012 [cit. 2012-10-21]. Dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/recko/.

OECD. Country statistical profiles: Key tables from OECD. [online]. 2012 [cit. 2012- 12-21]. Dostupné z WWW: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profiles-key-tables-from-oecd_20752288.

Patria. [online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z WWW: <http://www.patria.cz/slovník/85/transe.html>.

TOMAN, L. Finanční úpadek a sociální úpadek v Řecku. [online]. 2012 [cit. 2012-11- 05]. Dostupné z WWW: <http://www.cmkos.cz/studie-ekonomicke-analyzy-prognozy/3437-3/analyza-financi-krize-a-socialni-upadek-v-recku>.

ZEMÁNEK, J. Rozpočtové schodky a státní dluh. [online]. 2012 [cit. 2012-12-16]. Dostupné z WWW: <http://www.euroekonom.cz/ekonomie-clanky.php?type=lekce20>.

Přílohy

Příloha 1

Základní charakteristika Řecka

Oficiální název: Řecká republika

Státní zřízení: parlamentní republika

Rozloha: 131 990 km²

Počet obyvatel: 10 788 000 (2011)

Hustota zalidnění: 81,75 obyvatel/km²

Hlavní město: Athény (spolu s Pireem a předměstími - region Attika - 3 812 330 obyvatel)

Národnostní složení: jedinou oficiálně uznávanou národnostní menšinou v zemi je menšina muslimská, do níž se řadí Turci, Pomáci¹⁹ a Rómové. V roce 2010 bylo v Řecku registrováno 527 tisíc muslimů (4,7 % obyvatel)

Náboženství: řecká pravoslavná církev (94,5 %), muslimové (4,7 %), ostatní (0,8 %)

Úřední jazyk/další používané jazyky: novořečtina/angličtina, francouzština

Věkové složení: 0–14 let - 14,4 %, 15–64 let - 66,7 %, 65 a více - 18,9 %

HDP/obyvatele: 19 018 (2011)

Struktura HDP: 78,72 % služby, 3,45 % průmysl, 17,83 % zemědělství

Měna: Euro - 1 EUR = 100 centů (vstupní pevný kurz 1 EUR=340,75 GRD²⁰)

Nezaměstnanost: 21,0% (2011)

Zdroj: CzechTrade (2013)

¹⁹ Bulharští muslimové.

²⁰ GRD – řecká drachma používána do 31. 12. 2001.

Příloha 2

Klíčová data řecké krize

20. října 2009: Nová řecká vláda Jorgose Papandrea "reviduje" údaje o deficitu veřejných financí. Sděluje že dosáhne 12,5 procenta HDP, dvojnásobek původní hodnoty. Nakonec to bylo 15,8 procenta HDP. Investoři jsou v šoku.

22. října 2009: Ratingová agentura Fitch snižuje Řecku hodnocení z A na A- poté, co vláda oznámila, že rozpočtový deficit pro daný rok dosáhne 12,5 % HDP namísto očekávaných 6 %.

8. prosince 2009: Ratingová agentura Fitch snižuje hodnocení Řecké ekonomiky na BBB+ s možností dalšího snížení. Fitch opodstatňuje své rozhodnutí "obavami ohledně střednědobého vývoje veřejných financí díky snížené kredibilitě vládních institucí a jejich hospodářské politiky."

16. prosince 2009: Ratingová agentura Standard&Poor's snižuje rating řeckých vládních dluhopisů z A- na BBB+

22. prosince 2009: Ratingová agentura Moody's Investors Service snižuje rating řeckého dluhu pouze o jeden stupeň - z A1 na A2. Jednalo se o menší změnu nežli trh očekával, což oživilo tamní burzu a trh s řeckými obligacemi.

11. ledna 2010: koná se první mimořádný summit Evropské unie kvůli Řecku

14. ledna 2010: Řecko schvaluje tříletý plán, podle kterého srazí rozpočtový schodek ke třem procentům HDP (2,8 %) v roce 2012. Ujišťuje, že se obejde bez zahraniční pomoci.

26. ledna 2010: Řecká vláda oznamuje své přípravy o prodeji globálních dluhopisů za nejméně 1,5 miliardy amerických dolarů. Reaguje tak na sníženou poptávku na evropském trhu. Ministr financí Papaconstantinou doufá, že tímto krokem získají až 10 mld. od asijských investorů.

29. ledna 2010: Řecký ministr financí Jorgos Papakonstantinu popírá jakoukoliv pomoc ze strany Evropské unie.

2. února 2010: Řecká vláda oznamuje své plány k snížení rozpočtového deficitu z

13% HDP v roce 2009 na 3% HDP v roce 2012. Plán obsahuje snížení vládních výdajů a zvýšení daňových příjmů například díky zmrazení růstu platů státních zaměstnanců či zvýšení spotřební daně u benzínu.

3. února 2010: Evropská komise ve středu s podmínkami schválila plán úsporných opatření Řecka, jehož cílem je snížit do roku 2012 rozpočtový deficit pod tři procenta hrubého domácího produktu. Zahájila také vyšetřování kvůli zfalšovaným statistikám, kterými Řecko v minulosti vylepšovalo obraz vlastního hospodaření.

9. února 2010: Německo spolu s dalšími zeměmi EU zvažuje nabídnout pomoc Řecku a dalším problémovým zemím eurozóny, aby zamezilo šíření obav ohledně neschopnosti řecké vlády splácet svůj dluh a snížilo tak rizikovou prémii řeckých dluhopisů. Řecká vláda navrhla reformu důchodového a daňového systému a představila plán na snížení mezd ve veřejném sektoru.

11. února 2010: Prezident EU Herman Van Rompuy oznamuje, že lídři EU došli k dohodě ohledně pomoci Řecku s dluhovou krizí. Snaží se tak snížit hrozbu rozšíření této krize do jiných zemí eurozóny. Mimořádný summit EU se dohodl na pomoci zadluženému Řecku, neschválil však žádnou konkrétní nabídku; řecká vláda zatím po unii pomoc nežadá.

15. února 2010: Členské země eurozóny dávají Řecku měsíc na to, aby ukázalo, že je schopno napravit svůj nevyrovnaný rozpočet. V opačném případě budou vyžadovat výrazné zvýšení například spotřebních daní.

23. února 2010: Finanční nestabilita Řecka se přelévá i do privátního sektoru - ratingová agentura Fitch snižuje hodnocení čtyřem největším bankám na BBB s negativním odhadem pro budoucnost.

24. února 2010: Už podruhé během dvou týdnů je Řecko na den ochromené. Kvůli generální stávce nefunguje veřejná doprava včetně té letecké, zavřené jsou školy, radnice, ministerstva i historické památky..

3. března 2010: Řecká vláda představuje nový ozdravný plán, který by měl vést k úsporám ve výši 4,8 miliard eur. Vláda má konkrétně v plánu rázné škrty ve výdajích na státní zaměstnance a zvýšení DPH o dva procentní body.

4. března 2010: Prezident Evropské centrální banky Jean-Claude Trichet odmítá požadavky po širším zapojení MMF v řecké dluhové krizi. Řecké vládě se daří získat \$20,5 mld. díky prodeji státních dluhopisů. Dle ministerstva financí ukazuje silná poptávka to, že investoři věří v sílu řecké ekonomiky.

5. března 2010: Řecký premiér již předem oznamoval, že od Evropské unie očekává pomoc. Berlín ale dává najevo, že s ním o žádné pomoci jednat nebude. V centru Atén se v pátek střetla řecká policie s demonstranty protestujícími před parlamentem proti dalším vládním úsporným opatřením na podporu ekonomiky. Lehce zraněn byl předseda největších řeckých odborů Jannis Panagopulos při svém projevu před parlamentem.

7. března 2010: Francouzský prezident Nicolas Sarkozy slíbil Řecku, že Evropa s ním bude solidární a v době, kdy se bude Řecko potýkat s dluhovou krizí, budou stát ostatní členové eurozóny po jeho boku.

9. března 2010: Řecký ministr financí se schází s prezidentem Barackem Obamou a probírají možný evropský návrh na omezení spekulací na finančních trzích. Řecko nežádá USA o pomoc.

10. března 2010: Bývalý italský premiér a předseda Evropské komise Romano Prodi tvrdí, že řecká krize "zcela pominula" a v eurozóně není další "kritický případ".

11. března 2010: Řeckem zmítá již třetí generální stávka kvůli úsporným opatřením vlády. Protest od půlnoci na 24 hodin přerušuje veškeré veřejné služby, uzavírá školy a celní i daňové úřady a zastavuje veřejnou i leteckou dopravu.

16. března 2010: Řecku se daří v udržení stávajícího ratingu u Standard & Poor's na hodnotě BBB+ díky návrhům vládních škrtů.

18. března 2010: Řecký ministr financí žádá o pomoc u lídrů EU a oznamuje, že by Řecko preferovalo případnou pomoc od EU nežli MMF.

6. dubna 2010: Riziková premie u vládních dluhopisů šplhá na 7,1% díky obavám finančního trhu, že Řecko není schopno financovat svůj rozpočet bez pomoci MMF. Financování řeckého státního dluhu se tak stává čím dál tím nákladnější.

9. dubna 2010: Mezinárodní ratingová agentura Fitch snižuje úvěrové hodnocení

Řecka o dva stupně na BBB minus a upozorňuje, že řecký rating může dále klesnout.

11. dubna 2010: Země eurozóny se dohodly na konkrétních podmínkách, za kterých v případě nutnosti půjčí Řecku peníze. Na letošní rok tak mohou Atény počítat s částkou až 30 miliard eur (asi 757 miliard Kč), pokud budou peníze potřebovat. Spolu s úvěry od MMF by měly Atény získat 40 až 45 miliard eur.

22. dubna 2010: Statistický úřad EU oznamuje, že deficit v roce 2009 byl vyšší než jak oznámila řecká vláda. Navíc vyjadřuje pochyby o přesnosti dat, které by měly vést k ozdravení rozpočtu. Konkrétně byl deficit v roce 2009 13,6% HDP namísto oznamovaných 12,7%. Ratingová agentura Moody's následně Řecku snížila rating z A2 na A3 s negativním výhledem do budoucna.

23. dubna 2010: Řecko požádalo o aktivaci nouzové pomoci, kterou si už předem dohodlo s evropskými zeměmi a Mezinárodním měnovým fondem.

27. dubna 2010: Agentura Standard & Poor's sráží rating Řecka do spekulativního pásma díky špatnému budoucímu výhledu ekonomiky.

29. dubna 2010: Řecká vláda souhlasí s MMF a EU v otázce dalších vládních úspor, které by měly do státní pokladny přinést okolo 23 miliard eur.

2. května 2010: Schválena první půjčka Řecku v hodnotě 110 miliard eur.

6. května 2010: Řecký parlament ovládaný socialistickou většinou přijímá ve čtvrtek večer plán razantních úsporných opatření navržených vládou, které mají pomoci zemi vybřednout z dluhové pasti. Tento krok byl podmínkou zemí Eurozóny a MMF.

7. května 2010: Americká administrativa apeluje na rychlejší a razantnější opatření vůči zadluženým zemím, jinak bude mít euro problémy.

10. května 2010: Ministři financí EU po čtrnáctihodinovém zasedání (v noci z 9. na 10. 5.) schvalují záchranný mechanismus disponující sumou 750 miliard eur. ECB začíná skupovat dluhopisy nejvíce zadlužených zemí.

14. června 2010: Moody's Investors Service snižuje hodnocení Řecka čím dál tím hlouběji do spekulativního pásma. Údajně je zde silná nejistota ohledně načasování a dopadu záchranného balíčku na budoucí ekonomický růst.

23. června 2010: Úročení desetiletých vládních dluhopisů Řecka přesahuje 10

procent. Stalo se tak poprvé v historii eurozóny.

5. srpna 2010: Po dvoutýdenní inspekci zástupci EU a MMF konstatovali, že Řecko plní dohodnuté podmínky a může tak čerpat další část záchranného úvěru. Devět miliard eur bylo slíbeno na září. První část úvěru (20 miliard eur) země dostala v květnu.

24. srpna 2010: Agentura Standard & Poor's snižuje rating Irsku, které tíží obrovské náklady na sanaci bank.

7. září 2010: Řecká centrální banka oznamuje, že navýší svůj kapitál na 2,8 miliardy eur. Snaží se tak navýšit kapitálovou přiměřenost komerčních bank v situaci recese řecké ekonomiky.

8. září 2010: Řecký HDP klesá ve svém druhém čtvrtletí o 1,8% ve srovnání s prvním.

18. října 2010: Kancléřka Angela Merkelová a prezident Nicolas Sarkozy jednají v letovisku Deauville. Německo mění postoj - souhlasí, aby se na záchraně dlužníků podíleli soukromí investoři.

14. prosince 2010: Řecký parlament schválil další reformní balík, snižující mzdy v některých státních podnicích.

23. prosince 2010: Řečtí poslanci schválili rozpočet na rok 2011, který předpokládá deficit 7,4 procenta HDP.

20. ledna 2011: Evropská komise označila za "nesmyslné" dohady o možné restrukturalizaci řeckého dluhu.

11. února 2011: Odstupuje prezident Bundesbanky a člen vedení ECB Axel Weber, neboť nesouhlasí s odkupy vládních dluhopisů.

7. března 2011: Agentura Moody's snižuje rating schopnosti Řecka splácet své dluhy z Ba1 na B1.

11. března 2011: Lídři EU se shodli na pravidlech záchranného fondu, jež by měl vzniknout od roku 2013 s hodnotou 500 miliard eur.

12. března 2011: Mimořádný summit eurozóny schválil snížení úroků z úvěrů Řecku o jeden procentní bod na 4,2 procenta a slíbil zemi více času na splacení úvěru - sedm let

namísto původního 3,5 roku. Irsko, které rovněž získalo mezinárodní finanční pomoc, o snížení úroků žádalo neúspěšně.

29. března 2011: Agentura Standard & Poor's sráží hodnocení řecké ekonomiky z BB+ na BB-.

9. května 2011: Standard & Poor's snižuje rating dlouhodobé schopnosti splácet dluhy z BB- na B, díky obavám, že by mohly být Řecku prodlouženy termíny splatnosti ze strany eurozóny.

11. května 2011: Zaměstnanci veřejného sektoru celé země protestují proti dalším plánovaným vládním škrtnům. Evropská unie oznamuje, že řecká ekonomika poklesne více než se předpokládalo. Konkrétně namísto 3,0% o 3,5%. Hlavními důvody jsou rostoucí nezaměstnanost a dopad škrtnů na spotřebitele. Navíc se očekává státní deficit o velikosti 9,5% HDP v roce 2011, namísto plánovaných 7,4%.

23. května 2011: Řecko se dostává pod další tlak ze strany členů eurozóny díky stále vysokému dluhu. Vládní představitelé oznamují dlouhou dobu odkládaný prodej státního majetku v hodnotě 50 miliard eur v následujících pěti letech.

1. června 2011: EU, MMF a Řecko se shodli na tom, že země bude potřebovat další pomoc k pokrytí finančních závazků. Objevují se spekulace o možné půjčce na rok 2012, možná i 2013 o hodnotě 30 miliard eur ročně.

2. června 2011: Řecko mezinárodním inspektorům slíbilo, že v rozpočtu najde dalších 6,4 miliardy eur. Předpokládá se další zvýšení daní a zrušení daňových výhod. Vláda také souhlasila s prodejem desetinového podílu v největší tamní telekomunikační firmě OTE. Druhý úvěr od eurozóny by měl nahradit původní program pomoci v objemu 110 miliard eur. Bude platit do poloviny roku 2014 a počítá s omezenou spoluúčastí investorů ze soukromého sektoru.

3. června 2011: Ratingová agentura Moody's Investors Service rozhodla o snížení úvěrového hodnocení osmi řeckých bank. Navíc ponechala výhled ratingu negativní. Hlavním důvodem poklesu ratingu jsou podle Moody's obavy, že Řecko bude muset restrukturalizovat svůj dluh. Pokud by se tak stalo, řecké banky by tak byly zasaženy snížením hodnoty řeckých dluhopisů ve svém portfoliu. Další splátka ze slíbené mezinárodní pomoci pro Řecko by mohla být uvolněná na počátku července.

Přecházet jí však budou ještě další jednání o ekonomickém programu Atén. Oznámili to na závěr své mise v Řecku inspektoři Evropské unie, Evropské centrální banky a Mezinárodního měnového fondu. Řecko má slíbeno celkem 110 miliard eur. V následující splátce by mělo dostat asi 12 miliard eur. Podle původních plánů by mělo tyto peníze dostat 29. června, uvádí agentura Reuters.

6. června 2011: Objem nové záchranné zahraniční pomoci pro Řecko by mohl dosáhnout až 100 miliard eur. A to pokud bude potřeba financovat vládní dluhopisy i v roce 2013 a 2014. Tamní vláda proto začala v pondělí jednat o dalších úsporách. V zemi se zvedla nová vlna protestů.

7. června 2011: Ministři financí zemí eurozóny kvůli odporu Slovenska zřejmě nebudou schopni schválit připravovaný druhý záchranný plán pro Řecko. Napsal to německý list Handelsblatt s odvoláním na vysoce postaveného činitele Evropské unie. Bratislava se nepodílela ani na prvním záchranném úvěru pro Řecko v celkovém objemu 110 miliard eur.

8. června 2011: Řecko by mělo požádat držitele vládních dluhopisů o prodloužení jejich splatnosti o 7 let. Píše to německý ministr financí v dopise EU a ECB. Ratingové agentury hrozí, že prodloužení splatnosti dluhopisů bude znamenat bankrot.

9. června 2011: Řecká vláda schválila nový balík úsporných opatření a privatizační program v hodnotě 50 miliard eur (v přepočtu 1,2 bilionu Kč). To jsou nezbytné kroky pro získání další mezinárodní finanční pomoci. Oznámil to řecký ministr financí Jorgos Papakonstantinu. Očekává se, parlament bude o tomto plánu hlasovat do konce června.

10. června 2011: Mezinárodní penězovody do Řecka nevyschnou. Zajistí prý přes 130 miliard eur, což je více, než dostaly Atény od MMF a EU loni. Velmi pravděpodobné je, že poprvé budou do pomoci zapojeni i přímo soukromí věřitelé. Dalších 30 miliard eur má potom řecká vláda získat z prodeje státního majetku.

13. června 2011: Agentura S&P's zhoršuje rating Řecka na CCC, což fakticky značí "minimální ochranu investorů" a akutní nebezpečí platební neschopnosti.

14. června 2011: Rozpočtový deficit řecké centrální vlády se od ledna do května meziročně prohloubil o 13 procent a činil 10,28 miliardy eur (asi 247,9 miliardy korun). Oznámilo to v úterý tamní ministerstvo financí. Země tudíž neplní prozatímní cíl,

který si stanovila. Ten předpokládal, že schodek rozpočtu bude za prvních pět letošních měsíců činit 9,07 miliardy eur.

15. června 2011: V Řecku se na 24 hodin zastavila doprava, obchod i administrativa. Odborové organizace vyhlásily čtyřiaadvacetihodinovou generální stávku na protest proti úsporným opatřením vlády a jejímu privatizačnímu programu. V Aténách a v některých velkých městech se konaly masivní demonstrace.

17. června 2011: Řecký premiér Jorgos Papandreu provedl rozsáhlé změny ve vládě s cílem zvládnout krizi kolem svého drastického úsporného plánu. Novým ministrem financí bude dosavadní ministr obrany Evangelos Venizelos a ministrem zahraničí dosavadní člen Evropského parlamentu za vládní stranu PASOK Stavros Lambrinidis.

20. června 2011: Ministři financí eurozóny se na nočním jednání shodli, že potřebný nový záchranný balík pro Řecko by měl být financován jak ze státních, tak ze soukromých zdrojů. Podrobnosti o této zcela nové finanční strategii, jak to eurozóna v prohlášení označila, by měly být definovány počátkem července. Ministři financí eurozóny ale v noci na pondělí nerozhodli o uvolnění dalších 12 miliard na pomoc Aténám z prvního pomocného balíku. Podmínkou k tomu jsou další úsporná opatření v Řecku. Země tyto peníze potřebuje k tomu, aby "přežilo" léto, tedy aby mělo na splátky dluhů.

21. června 2011: Největší bankovní domy v Německu už poslaly evropským politikům dopis, v kterém požadují za podíl na pomoci Řecku garance a pobídky. Čas na vyjednávání je do 3. července, kdy by měla Evropská unie rozhodnout, zda Aténám uvolní 12 miliard eur.

22. června 2011: Obměněný kabinet řeckého premiéra Jorgose Papandrea v noci na středu ustál hlasování o důvěře. Poslanci rozhodovali za situace, kdy země eurozóny daly Řecku jasně najevo, že od nich neuvidí další finanční pomoc bez dalších plánovaných úspor a slíbené privatizace.

23. června 2011: Zástupci Řecka se v noci 23.6. dohodli s EU a MMF na dalším, tentokrát pětiletém, úsporném plánu. Ten přinese další zvýšení daní a také razantnější výdajové škrty. Řecko se tak snaží získat další peníze pro svou ekonomiku. Samotná eurozóna se pak chce na novém záchranném programu domluvit na začátku

července. Za poslední rok si Řekové ze svých účtů stáhli zhruba osminu toho, co měli v trezorech svých bank uloženo. Každý měsíc se jejich úspory ztenčí o dvě miliardy eur. To je částka, která po celém světě vzbuzuje obavy o stav řeckého bankovního systému a případnou hrozbu jeho kolapsu.

24. června 2011: Na další finanční pomoci pro Řecko se opět budou podílet jen země eurozóny a Mezinárodní měnový fond. Česko a další země, které evropskou jednotnou měnou neplatí, se podílet nebudou. Vyplývá to z dokumentů, na nichž se dohodl summit EU v Bruselu. Česká vláda účast ČR na pomoci Řecku odmítala.

28. června 2011: V Řecku ráno začala dvoudenní generální stávka v reakci na projednávání a schvalování programu úspor požadovaných eurozónou v parlamentu. Do čela MMF byla jako první žena jmenována Christine Lagardeová, do té doby francouzská ministryně financí.

29. června 2011: Řecký parlament schválil úsporná a privatizační opatření, která mají státní pokladně přinést přes 78 miliard eur. Jejich odsouhlasení bylo nezbytnou podmínkou pro zajištění příjmu dalších půjček od eurozóny a Mezinárodního měnového fondu.

30. června 2011: Německé finanční ústavy se dohodly, že přispějí k finanční pomoci Řecku, podobně jako již slíbily francouzské banky. Jejich příspěvek by měl činit 3,2 miliardy eur (78 miliard Kč), sdělil po čtvrtetním jednání s bankami spolkový ministr financí Wolfgang Schäuble.

1. července 2011: Řecko by dlouhodobě dokázalo splácet své dluhy, pokud by se úrok pohyboval kolem dvou procent. EU a MMF po Aténách žádají více než šest procent ročně. To je podle amerického ekonoma Jeffrey Sachse ekonomicky i politicky neudržitelné.

2. července 2011: Ministři financí eurozóny odsouhlasili poskytnutí 12 miliard eur Řecku. Jde o část loni slíbené pomoci, bez níž by země do poloviny července zkrachovala.

3. července 2011: Německá pojišťovna Allianz se chystá přidat na nový balík finanční pomoci pro Řecko zhruba 300 milionů eur (7,26 miliardy korun). Uvedl to generální

ředitel pojišťovny Michael Diekmann pro dnešní vydání magazínu Der Spiegel.

5. července 2011: Vklady podniků a domácností u řeckých bank v květnu již pátý měsíc za sebou klesly a ocitly se nejnižší od prosince 2007. Řecká centrální banka v úterý uvedla, že proti dubnu se vklady snížily o 2,5 procenta na 191,9 miliardy eur (4,7 bilionu Kč).

11. července 2011: Řecká socialistická vláda jmenovala pětičlenný výbor, který bude dohlížet nad chystanou rozsáhlou privatizací. V ní by měly Atény prodat do roku 2015 státní majetek za 50 miliard eur (1,2 bilionu korun), a tím získat peníze na splácení svých dluhů.

12. července 2011: eurozóna se v noci na 11.7. na detailech nového záchranného programu pro zadlužené Řecko nedohodla. Připustila pouze možnost prodloužení splatnosti řeckých dluhopisů či možnost jejich nákupu prostřednictvím současného záchranného fondu (EFSF). Vyplývá to z tiskového prohlášení po schůzce ministrů financí eurozóny. Řecko potřebuje další peníze do poloviny září, jinak mu opět hrozí bankrot.

13. července 2011: Restrukturalizaci řeckého dluhu by mohli provést sami Řekové, kteří by za miliardy eur poskytnuté eurozónou nakoupili řecké státní dluhopisy. Tímto krokem by mohli snížit svůj státní dluh o několik desítek procent HDP ze současných více než 150 procent HDP.

21. července 2011: Summit EU schvaluje druhý záchranný balík pro Řecko (109 miliard eur) a rozšiřuje pravomoci záchranného fondu EFSF.

26. října 2011: V Bruselu se koná v pořadí 14. "protikrizový" summit během 21 měsíců. Státníci se po více než desetihodinové debatě shodují, že se musí navýšit EFSF na bilion eur. Soukromí investoři jsou nuceni odepsat polovinu řeckého vládního dluhu, komerční evropské banky pak získat nový kapitál 106 miliard eur. Druhý balík Řecko zvýšen na 130 miliard eur.

31. října 2011: Řecký premiér Jorgos Papandreu zaskočil partnery v EU zprávou, že o přijetí druhého záchranného balíku uspořádá referendum. O několik dnů později toto rozhodnutí zrušil.

1. listopadu 2011: Funkce se ujímá nový prezident ECB Mario Draghi. O dva dny později nečekaně snižuje klíčovou sazbu o čtvrt bodu na 1,25 %.

8. listopadu 2011: Řecká vláda složená ze socialistů po dvou letech končí. V čele nového "technokratického" kabinetu stanul Lukas Papadimos, bývalý viceprezident ECB.

12. listopadu 2011: Ministři financí eurozóny schválili uvolnění další části finanční pomoci Řecku. Osm miliard eur ve formě půjček, na nichž se kromě eurozóny z části podílí i Mezinárodní měnový fond (MMF), Atény urychleně potřebují, aby se vyhnuly bankrotu.

Zdroj: *Economia* (2012)

Příloha 3

Závazky jednotlivých členských zemí EU vůči EFSF

Členská země	Závazek vůči EFSF (v €)	Procentuální vyjádření závazku k EFSF	Upravený závazek vůči EFSF v € *	Upravené procentuální vyjádření závazku k EFSF *
Belgie	27,032	3,47	27,032	3,72
Estonsko	1,995	0,26	1,995	0,27
Finsko	13,974	1,79	13,974	1,92
Francie	158,488	20,32	158,488	21,83
Irsko	12,378	1,59	-	0,00
Itálie	139,268	17,86	139,268	19,18
Kypr	1,526	0,20	1,526	0,21
Lucembursko	1,974	0,25	1,974	0,27
Malta	0,704	0,09	0,704	0,10
Německo	211,046	27,06	211,046	29,07
Nizozemí	44,446	5,70	44,446	6,12
Portugalsko	19,507	2,50	-	0,00
Rakousko	21,639	2,77	21,639	2,98
Řecko	21,898	2,81	-	0,00
Slovensko	7,728	0,99	7,728	1,06
Slovinsko	3,664	0,47	3,664	0,50
Španělsko	92,544	11,87	92,544	12,75
Celkem	779,811	100,00	726,028	100,00

* upravená data bez Irska, Portugalska a Řecka

Zdroj: EFSF (2012)

Příloha 4

Srovnání základních makroekonomických ukazatelů Řecka a EU 27 v letech 2001 – 2012 (v %)

Ukazatel/Rok	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU	Řecko	EU
Tempo růstu HDP	4,5	2,0	3,4	1,3	5,9	1,5	4,4	2,6	2,3	2,2	5,5	3,4	3,5	3,2	-0,2	0,4	-3,1	-4,5	-4,9	2,1	-7,1	1,6	-6,4	-0,4
Míra inflace (HICP)	3,7	2,2	3,9	2,1	3,4	2,0	3,0	2,0	3,5	2,2	3,3	2,2	3,0	2,3	4,2	3,7	1,3	1,0	4,7	2,1	3,1	3,1	1,0	2,6
Míra nezaměstnanosti	10,7	8,6	10,3	8,9	9,7	9,1	10,5	9,3	9,9	9,0	8,9	8,3	8,3	7,2	7,7	7,1	9,5	9,0	12,6	9,7	17,7	9,7	24,3	10,5
Veřejný dluh (podíl na HDP)	103,7	61,1	101,7	60,5	97,4	62,0	98,6	62,4	100,0	62,8	106,1	61,6	107,4	59,0	112,9	62,3	129,7	74,6	148,3	80,0	170,3	82,5	156,9	85,3
Deficit státního rozpočtu (podíl na HDP)	-4,5	-1,5	-4,8	-2,6	-5,6	-3,2	-7,5	-2,9	-5,2	-2,5	-5,7	-1,5	-6,5	-0,9	-9,8	-2,4	-15,6	-6,9	-10,7	-6,5	-9,5	-4,4	-10,0	-4,0
Vládní výdaje (podíl na HDP)	45,4	46,1	45,1	46,6	44,7	47,2	45,5	46,7	44,6	46,7	45,3	46,2	47,5	45,5	50,6	47,0	54,0	51,0	51,4	50,5	52,0	49,0	54,8	49,3

Zdroj: Eurostat (2013a-f), vlastní úprava (23.7.2013)